

Ekologisk hållbarhet inom amatörteaterfältet i Svenskfinland

Praktiska metoder för miljömedveten amatörteater

Laine Young

Vilma Toivonen

Lärdomsprov

Kulturproducent

2025

Lärdomsprov

Laine Young

Vilma Toivonen

Ekologisk hållbarhet inom amatörteaterfältet i Svenskfinland. Praktiska metoder för miljömedveten amatörteater.

Yrkeshögskolan Arcada: Kulturproducent, 2025.

Uppdragsgivare:

Finlands Svenska Ungdomsförbund r.f.

Sammandrag:

Syftet och forskningsfrågan för detta arbete är *‘Vad kan amatörteatrar i Svenskfinland göra för att minska miljöbelastningen i sin verksamhet?’* Hjälpfrågeställningen är *‘Vad gör amatörteatrar redan i Svenskfinland för att arbeta mer hållbart.’*

För att besvara frågeställningarna har vi använt en kombination av kvalitativa metoder. Vi har genomfört en litteraturstudie av sekundärdata samt fyra semistrukturerade intervjuer som vår primärkälla. Det teoretiska materialet består av riktgivande dokument för hållbarhetsarbete, klimatpolitik inom Finland och Europeiska unionen samt Agenda 2030, vilka har legat till grund för analysen.

Resultaten visar att amatörteatrar arbetar miljömedvetet. De flesta funderar på avfallshantering, transportlösningar, energieffektivitet, återanvändning av material samt medvetna inköp. Samtidigt framkommer utmaningar i form av begränsade resurser såsom pengar och tid. Slutsatsen är att amatörteatrarna har en tydlig vilja att inkludera hållbara arbetssätt i sin verksamhet, och att det trots utmaningarna finns möjligheter att utveckla arbetet ytterligare. En möjlig framtida utveckling av arbetet är att göra en fallstudie på två teatrar för att följa deras hållbarhetsarbete från början till slut, och på så sätt bättre förstå utmaningarna och möjligheterna.

Nyckelord:

Finlands Svenska Ungdomsförbund, Hållbarhet, Ekologisk hållbarhet, Amatörteater

Degree Thesis

Laine Young

Vilma Toivonen

Ecological sustainability for amateur theatre in Swedish-speaking Finland. Practical methods for environmentally conscious theatre.

Arcada University of Applied Sciences: Bachelor of Culture and Arts, 2025.

Commissioned by:

Finlands Svenska Ungdomsförbund r.f.

Abstract:

The purpose of this study is to research *'What can amateur theatres in Swedish-speaking Finland do to minimize their impact on the environment?'* The supporting research question of this study is *'What do the amateur theatres already do in Swedish-speaking Finland to minimize their impact on the environment?'*

To answer our research questions, we have used a combination of qualitative methods. We have conducted a literature review of secondary data and conducted four semi-structured interviews as our primary source. The theoretical material consists of guiding documents for sustainable practices, climate policies within Finland and the European Union, as well as Agenda 2030 which has formed the basis of our analysis.

The results show that amateur theatres implement sustainable practices in their work. Most theatres already consider waste management, transportation solutions, energy efficiency, the reuse of materials as well as conscious purchases. Simultaneously, challenges such as money and time are evident.

In conclusion, amateur theatres show a strong willingness to include sustainable practices in their work, and despite the challenges there is still potential for continued progress. Further development of this study could involve conducting a case study of two theatres, following their production from start to finish to better understand the challenges and opportunities in ecological sustainability work.

Keywords:

Finlands Svenska Ungdomsförbund, Sustainability, Ecological sustainability, Amateur theatre

Opinnäyte

Laine Young

Vilma Toivonen

Ekologinen kestävyys harrastajateatteri kentällä Suomen ruotsinkielisellä alueella. Käytännön menetelmiä ympäristötietoiselle harrastajateatterille.

Yrkehögskolan Arcada: Kulttuurituottaja, 2025

Toimeksiantaja:

Finlands Svenska Ungdomsförbund r.f.

Tiivistelmä:

Tämän työn tarkoituksena ja tutkimuskysymyksenä on selvittää *'Mitä Suomen ruotsinkielisten alueiden harrastajateatterit voivat tehdä vähentääkseen toimintansa ympäristö kuormitusta?'* Sivukysymyksenä on selvittää *'Mitä Suomen ruotsinkieliset harrastajateatterit tekevät toimiakseen ympäristöystävällisemmin?'* Kysymyksiin vastaamiseksi olemme käyttäneet yhdistelmää laadullisia tutkimusmenetelmiä. Olemme tehneet kirjallisuuskatsauksen toissijaiseen aineistoon sekä toteuttanut ensisijaisena lähteenä neljä puolistrukturoitua haastattelua. Teoreettinen aineisto koostuu kestävän kehityksen ohjeistavista asiakirjoista, Suomen ja Euroopan unionin ilmastopolitiikasta sekä Agenda 2030 -toimintaohjelmasta, jotka toimivat pohjana analyysille. Tulokset osoittavat, että harrastajateatterit toimivat ympäristötietoisella tavalla. Useimmat teatterit ottavat huomioon jätehuollon, kuljetusratkaisut, energiatehokkuuden, materiaalien uudelleenkäytön ja tietoiset hankinnat. Samalla nousee esiin haasteita, rajallisten resurssien, kuten rahan ja ajan, muodossa. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että harrastajateattereilla on selkeä halu sisällyttää kestävän kehityksen käytäntöjä toimintaansa, ja haasteista huolimatta parantamisen varaa on. Työn mahdollinen jatkokehitys on tapaustutkimuksen toteuttaminen kahdessa teatterissa, jolloin niiden kestävän kehityksen työtä voi seurata alusta loppuun, ja sitä kautta ymmärtää paremmin työn haasteita ja mahdollisuuksia.

Avainsanat:

Finlands Svenska Ungdomsförbund, Kestävä kehitys, Ekologinen kestävyys, Harrastajateat-

teri

Innehåll

Förord	6
1 Introduktion	7
1.1 Definitioner och begrepp.....	7
1.2 Motiv för ämnesvalet.....	8
1.3 Målsättning och syfte	9
1.4 Avgränsningar	9
1.5 Forskningsfråga.....	10
2 Metod	10
2.1 Datainsamling.....	10
2.2 Empirisk studie	12
3 Teori	12
3.1 Amatörteater i Svenskfinland	12
3.2 Håndbok 2022 - Bærekraft i teater	13
3.2.1 Mål 7: Hållbar energi för alla.....	13
3.2.2 Mål 12: Ansvarsfull konsumtion och produktion	13
3.2.3 Mål 13: Bekämpa klimatförändringar	14
3.3 Ekosetti	14
3.3.1 Planering och ledning.....	15
3.3.2 Verksamhet och strategi.....	18
3.3.3 Kreativt skapande	19
3.4 Theatre Green Book.....	22
3.4.1 Hållbara produktioner	23
3.4.2 Hållbara verksamheter	25
3.4.3 Hållbara byggnader.....	28
3.5 Exempel från andra verksamheter.....	29
3.5.1 Green Theatre Workshop AITA	29
3.5.2 Nuorisoseurat	30
4 Empiri	31
4.1 Raseborgs Sommartheater	31
4.2 Finns Sommartheater	32
4.3 Bentes Sommartheater.....	32
4.4 Fallåker Teater.....	33
5 Resultatredovisning	33
5.1 Hållbara arbetsätt på amatörteatrarna	34
5.1.1 Återanvändning av material.....	34
5.1.2 Transport och samåkning.....	36
5.1.3 Långsiktigt hållbarhetsarbete	37
5.1.4 Mat och servering.....	38
5.1.5 Energi- och resursanvändning	39

5.1.6	Avfallshantering	39
5.1.7	Utmaningar och hinder	40
6	Diskussion	40
6.1	Teorins tillämpning i praktiken.....	41
6.2	Mönster i resultaten	46
6.3	Förutsättningar till hållbarhetsarbete.....	47
6.4	Koppling till nationella och globala mål.....	49
6.5	Utvecklingsförslag.....	50
7	Slutsats	52
	Källor	55
	Bilaga 1	58
	Bilaga 2	
	72	

Förord

Detta arbete undersöker ekologisk hållbarhet på amatörteaterfältet i Svenskfinland och har genomförts som ett projekterat examensarbete tillsammans med Finlands Svenska Ungdomsförbund r.f. med målet att skapa en kunskapsgrund för vidareutveckling. Arbetet har gett oss en möjlighet att möta olika engagerade personer inom amatörteaterbranschen, vilket har varit både inspirerande och lärorikt. Vi vill rikta ett varmt tack till alla som deltagit och tagit sig tid att dela med sig av sina kunskaper och insikter. Utan ert deltagande hade detta arbete inte varit möjligt.

Vi vill särskilt tacka Finlands Svenska Ungdomsförbund och Sofia Wegelius för ett värdefullt samarbete under projektets gång.

1 Introduktion

Hållbarhet är idag en självklar del inom många branscher och detta avspeglas i flera amatörteaterorganisationers dagliga verksamhet. Det finns riktlinjer för miljövänliga arbetssätt inom teater, men deras praktiska genomförbarhet kan variera beroende på organisationens storlek, resurser och verksamhetsform. Det finns många sätt att arbeta med ekologisk hållbarhet oavsett organisationens förutsättningar, och det är betydelsefullt att uppmuntra samt uppmärksamma såväl stora som små insatser mot ett mer miljömedvetet arbetssätt.

I den värld vi lever idag är det alltså allt viktigare att ekologisk hållbarhet genomsyrar alla delar av våra liv. Detta betyder att miljömedvetenhet är del av vår vardag, hemma, i skolan, på fritiden och på kontoret. Ett visst ansvar för hållbarhet förväntas därför av alla, både privatpersoner och organisationer. Det kan vara utmanande för mindre organisationer med färre resurser att ta del av större initiativ. Samtidigt finns det ett behov för fler anpassade verktyg som kan stöda amatörteaterfältets insatser. Vårt examensarbete syftar därför till att kartlägga de befintliga arbetsmetoderna samt identifiera ytterligare praktiska sätt att arbeta mer hållbart.

1.1 Definitioner och begrepp

I denna del definierar vi de ord och begrepp som är centrala för vårt arbete. Dessa begrepp är relevanta och återkommer genom hela arbetet.

Amatörteater:

Enligt Svenska Akademiens ordböcker (2021) definieras amatörteater som *”teater med amatörer som skådespelare ofta i organiserade former (inom folkrörelser, bildningsförbund och dylikt)”*.

Amatör definieras som *”icke yrkesmässig utövare av viss verksamhet”*. (Svenska Akademiens ordböcker, 2021)

I Cambridge Dictionary (u.å.) definieras amatörteater som en form av teater där skådespelarna inte blir betalda, utan deltar av eget intresse.

Svenskfinland:

Begreppet Svenskfinland omfattar det område längs Finlands kust där den svensktalande befolkningen har sitt fotfäste. Svenskfinland förknippas inte endast med det geografiska område, natur och kultur, utan även den språkliga och kulturella identiteten. (Uppslagsverket, 2017)

Hållbar utveckling:

Hållbar utveckling handlar om att försäkra bra levnadsförhållanden för oss idag och för framtida generationer. För att möjliggöra detta behöver vi säkerställa att våra handlingar och dess påverkan inte är skadliga för miljön, människor och ekonomin. Det är viktigt att försäkra att naturen kan försörja våra behov i fortsättningen, att alla människor möter sina grundläggande behov, och att ekonomin fungerar på ett rättvist och långsiktigt sätt. Hållbar utveckling består av fyra centrala dimensioner: social, ekonomisk, ekologisk och kulturell hållbarhet. (Härmä & Nasib, u.å.)

Ekologisk hållbarhet:

Ekologisk hållbarhet är ett av de fyra delområdena inom hållbar utveckling och handlar om att bevara naturen och använda resurser utan att överskrida dess förnyelseförmåga. För att lyckas med detta behöver vi förändra vår syn på naturen och förstå att det har ett egenvärde och inte endast är en resurs för oss människor. Det är avgörande att vi skyddar den biologiska mångfalden och ser till att ekosystemen kan fungera, samtidigt som vi använder resurser på ett ansvarsfullt sätt. Ekologisk hållbarhet är en viktig förutsättning för att de andra delarna av hållbar utveckling ska kunna fungera. (Utbildningsstyrelsen, u.å.)

1.2 Motiv för ämnesvalet

Ämnet för detta arbete uppkom under en diskussion med Finlands Svenska Ungdomsförbunds (FSU) teaterkoordinator Sofia Wegelius. Diskussionen lyfte fram att det saknas samlad och konkret information om hållbara arbetssätt som tar hänsyn till de specifika förutsättningarna för amatörteatrar i Svenskfinland. Amatörteatergrupp kan ha

begränsade resurser exempelvis ekonomiska, vilket kan göra det komplicerat att påverka större beslut. Med detta arbete vill vi inspirera amatörteatrar genom att lyfta fram hur andra arbetar med hållbarhetsfrågor och identifiera praktiska åtgärder som kan tillämpas i den egna verksamheten.

Wegelius uttryckte ett behov av en kunskapsgrund om miljövänliga arbetssätt inom amatörteater i Svenskfinland, och tillsammans beslutade vi att skapa ett kunskapsgrund som FSU sedan kan vidarebearbeta.

1.3 Målsättning och syfte

Genom att utveckla miljömedvetna arbetssätt kan organisationer bidra till en mer hållbar framtid. Syftet är att ge amatörteatrar insikter samt realistiska idéer om hur de kan integrera miljömedvetna arbetssätt i den egna organisationen, i både stor och liten skala. Vi avser att bidra med inspiration och stöd till fortsatt utveckling och att ge konkreta metoder amatörteatrar kan använda. Arbetet syftar till att synliggöra de hållbara arbetssätt som redan används i amatörteaterverksamhet, och med hjälp av teorin lyfta fram fler metoder som kan inspirera och stöda fortsatt utveckling.

Målsättningen är att skapa en kunskapsgrund som FSU sedan kan tillämpa för sitt fortsatta arbete inom ämnet. Våra mål är att bekanta oss med amatörteatrarna och deras arbetssätt, samt fördjupa vår förståelse av hållbara arbetsmetoder.

1.4 Avgränsningar

Forskningen avgränsades genom att fokusera på amatörteatrar och utesluta professionell teater. Arbetet avgränsades vidare genom att göra en fallstudie bland amatörteatrar i Svenskfinland, vilket innebär att primärkällan har en viss kulturell, geografisk och språklig begränsning. Forskningen kommer endast behandla ekologisk hållbarhet och omfattar inte social, ekonomisk eller kulturell hållbarhet. Arbetet undersöker eller mäter inte koldioxidavtryck eller liknande specifika aspekter inom den ekologiska hållbarheten.

1.5 Forskningsfråga

Frågeställningen för vårt arbete är: *”Vad kan amatörteatrar i Svenskfinland göra för att minska miljöpåverkan i sin verksamhet?”*

Utöver vår huvudfråga ställer vi en hjälpfråga: *”Vad gör amatörteatrar redan i Svenskfinland för att arbeta hållbart?”*

2 Metod

För att besvara forskningsfrågan används en kombination av olika kvalitativa metoder. Fokus ligger på datainsamling genom intervjuer med personer som är verksamma inom amatörteatersbranschen i Svenskfinland. Vi utför även en litteraturstudie. Genom att använda dessa kvalitativa metoder får vi en bredare förståelse för ämnet och de olika aspekter som påverkar amatörteatrar. Med dessa kvalitativa metoder får vi olika och unika perspektiv till ämnet samt en tydligare helhetsbild. Att göra en kvalitativ undersökning innebär att använda icke-numeriska metoder för att bättre förstå människors upplevelser, perspektiv och sociala sammanhang. Det handlar om att tolka och analysera, hellre än att mäta. (Lim, 2024)

Vårt arbete bygger på en tydlig struktur för att genomföra undersökningen. Det är viktigt för oss att förstå teorin inom hållbarhet. Vi inkluderar olika riktgivande dokument för hållbarhet som är aktuella inom forskningsämnet. Detta ger oss en förståelse för utgångspunkten och vi blir mer bekanta med det område vi undersöker. Medan vi jobbar med teorin, börjar vi med intervjuerna. Wegelius, från Finlands Svenska Ungdomsförbund, kontaktar representanter från amatörteatrar runt om i Svenskfinland, som vi sedan kontaktar för en intervju. Sedan bokar vi en tid för intervjun och träffas enligt överenskommelse. När alla intervjuerna är genomförda och transkriberade, kan vi börja analysera intervjusvaren och dra slutsatser. När svaren är analyserade, kan vi sammanfatta och besvara vår forskningsfråga.

2.1 Datainsamling

Vi har utfört intervjuer som primärdata samt en litteraturstudie som sekundärdata.

Intervju betyder att forskaren samlar in data genom att ställa frågor till respondenten för att bättre förstå deras erfarenheter, åsikter eller perspektiv. (Trundle et al., 2024) Det är nödvändigt för oss eftersom vi vill få en djupare inblick i hur amatörteatrar i Svenskfinland arbetar med miljövänlighet i sin verksamhet, och vad de upplever som hinder eller möjligheter med sitt arbete.

Vi har valt att utföra en semistrukturerad intervju med förberedda frågor med 4 respondenter som representerar sin organisation. På grund av geografiska begränsningar har det inte varit möjligt för oss att besöka alla teatrar fysiskt, så vi har använt digitalmötes plattformen Zoom som hjälpmedel för att arrangera möten. Fysiska möten har ordnats på organisationernas kontor eller spelplats. Vi har intervjuat representanter för Finns Sommarteater, Bentes Sommarteater, Raseborgs Sommarteater och Fallåker Teater. Innan intervjun har vi skickat ut intervjufrågorna så att respondenten har möjlighet att förbereda sig. Alla intervjuer har bandats in för att sedan analyseras. Vi intervjuar teatrar med olika geografiska förutsättningar samt olika organisationsstrukturer och arbetssätt för att säkerställa att vår forskning speglar en så bred representation som möjligt. Intervjuerna genomfördes under hösten 2024.

Litteraturstudie är att analysera litteratur, som innebär att forskaren systematiskt granskar och analyserar befintlig forskning och litteratur inom ämnesområdet för att sammanställa kunskap. (University of Edinburgh, 2024)

Med hjälp av litteraturstudien kan vi få en översikt över vad som redan finns inom området, samt hur vi kan vägleda vårt arbete. Det fungerar som ett ramverk för vår undersökning där vi kan sätta in vår empiri i ett större sammanhang. Det blir också möjligt för oss att jämföra våra egna resultat med tidigare studier. Litteraturstudien bidrar även till att stärka arbetets vetenskapliga trovärdighet.

För vår litteraturstudie har vi valt dokumenten Theatre Green Book, Ekosetti och Bærekraft i teater och deras innehåll kan tillämpas i vårt arbete och fungerar som en källa för relevant information som bidrar till att svara på vår forskningsfråga.

2.2 Empirisk studie

Vi undersöker fyra amatörteatrar av olika storlekar i Svenskfinland. Intervjuer genomförs med Sandra Aspelin från Finns Sommartheater, Charlotta Selander från Raseborgs

Sommartheater, Katja Söderbäck från Bentes Sommartheater och Danielle Engström från Fallåker Teater. Selander och Söderbäck är verksamhetsledare för de ungdomsorganisationer som driver teatrarna, Engström är teateransvarig för Fallåker Teater, och Aspelin är producent vid ungdomsorganisationen som driver Finns Sommartheater. Dessa amatörteatrar valdes av Wegelius, med hänsyn till deras olika geografiska områden, storlekar samt teaterformer. Wegelius kontaktade teatrarnas representanter och vi kontaktade dem därefter för intervju.

3 Teori

Den teoretiska referensramen bygger på material som ger läsaren förståelse för amatörteater, samt vikten av hållbarhetsarbete, både inom vår forskning och i ett bredare sammanhang i Finland och Europa. Vi skapar en grund för läsaren att förstå hållbarhetsmålen som eftersträvas på en global samt lokal nivå. Läsaren får en grundläggande förståelse för vikten av denna studie och hur den passar in i hållbarhetsdiskussionen.

Vi hittade inte tidigare forskning om hållbarheten inom amatörteatersbranschen i Svenskfinland, vilket ger oss en unik möjlighet att forska i ämnet och bidra med ny kunskap och insikter. Trots att det finns riktlinjer för hållbarhetsarbete, som Ekosetti för den finska audiovisuella branschen och Theatre Green Book från Storbritannien för teaterbranschen, har de olika utgångspunkter från amatörteatern och är därför inte alltid direkt överförbara.

3.1 Amatörteater i Svenskfinland

Ungdomsföreningsrörelsen har utgjort grunden för amatörteaterns utveckling i Svenskfinland. Det finns ungefär 80 finlandssvenska amatörteatrar varav 15 är sommarteatrar, och Finlands Svenska Ungdomsförbundet (FSU) fungerar som en

centralorganisation för dessa teatergrupper. Årligen spelas omkring 600 föreställningar som engagerar kring 1200 skådespelare och samlar över 100 000 åskådare. Det deltar också årligen flera tusen frivilliga. (Teater.fi, u.å.)

3.2 Håndbok 2022 - Bærekraft i teater

Håndbok 2022 – Bærekraft i teater (Runsjø, 2022) är en norsk broschyr som skapades av Viken Teaterråd för norska amatörteaterorganisationer. Den är baserad på FN:s 17 hållbarhetsmål.

3.2.1 Mål 7: Hållbar energi för alla

Alla ska ha tillgång till säker, hållbar och modern energi till ett rimligt pris. För att arbeta mer hållbart kan man införa vanor från hemmet till teatern.

Handboken förklarar att teatrar kan bidra till mål 7 genom att tänka på både små och stora åtgärder, exempelvis om det är nödvändigt att värma upp kostymförrådet. Det rekommenderas att göra energieffektiva val, såsom att byta till LED-lampor eller välja energismarta lösningar.

Transportvalet kan också ha en stor inverkan på miljön. Det är bättre att undvika bilen så ofta som möjligt och i stället använda kollektivtrafik eller samåka.

Vid utomhusföreställningar är det viktigt att man tänker på att minska miljöpåverkan så mycket som möjligt genom att exempelvis välja rätt teknik och scenlösningar. (Runsjø, 2022)

3.2.2 Mål 12: Ansvarsfull konsumtion och produktion

För att trygga en god framtid för oss och kommande generationer måste man tänka på den egna livsstilen och konsumtionsvanor.

På teatern kan man göra detta genom att planera för återanvändning och återvinning. I stället för att kasta saker man inte behöver, kan man ge bort eller låna ut dem. Sträva efter att skapa föreställningar som är mindre resurskrävande och utnyttja exempelvis projektorer i scenografin. Om material behöver köpas, väljer man lokala råvaror. Handboken rekommenderar att man undviker engångsartiklar och väljer hållbara

alternativ för att minska avfall. Ett annat sätt att bidra till mål 12 är genom att välja samarbetspartners som också värderar hållbara arbetssätt.

Vid servering eller inköp av mat är en möjlighet att välja vegetariska alternativ och försöka minska matsvinn. (Runsjø, 2022)

3.2.3 Mål 13: Bekämpa klimatförändringar

Teatrar kan främja miljömedvetenhet genom att välja eller skapa berättelser som direkt eller indirekt berör klimatet. Reflektera över produktionen och inför små förändringar för att arbeta mer ekologiskt. Det kan handla om att välja miljövänligt smink, hållbar scenografi eller energieffektiv belysning. Det är viktigt att beakta miljön i de konstnärliga uttrycken såväl som i de praktiska delarna av produktionen. (Runsjø, 2022)

3.3 Ekosetti

Ekosetti är Finlands första handbok för hållbar audiovisuell produktion, med fokus på miljömedvetna åtgärder. Syftet är att främja en övergång till ett mer miljövänligt arbetssätt i alla delar av produktionen. Trots att den finska audiovisuella branschen redan arbetar relativt miljömedvetet, främst på grund av begränsade budgeter som kräver resurseffektivitet, finns fortfarande behov av verktyg, gemensam praxis och forskning.

Ekosetti ger läsaren praktiska riktlinjer och tips om hur ett mer hållbart tillvägagångssätt kan implementeras i arbetsmiljön. Guiden lyfter fram både stora och små initiativ, vilket gör det möjligt att anpassa åtgärderna efter den egna organisationens resurser och behov. (Astikainen & Puolanne, 2019).

Flera av de konkreta åtgärderna i Ekosetti går att implementera inom amatörteaterfältet, eftersom exemplen är omfattande. Trots att Ekosetti är utarbetad för den audiovisuella branschen har den flera likheter med teaterfältet. Material och rekvisita är centrala delar i båda fälten, likaså manus- och innehållsskapande. Riktlinjerna om lokaler och arbetsmiljöer är också relevanta för teaterverksamhet, eftersom båda typer av produktioner kräver fungerande arbetsmiljöer. Även avsnittet om transporter är

överförbart till amatörteater, då sådana verksamheter ofta samlar flera personer från olika platser. Det finns dock vissa branschspecifika åtgärder i Ekosetti som inte är relevanta för amatörteater, exempelvis tekniska aspekter kring filminspelningar eller val av inspelningsplatser.

Trots detta är många av exemplen generella och kan anpassas till amatörteater.

3.3.1 Planering och ledning

Under denna rubrik behandlas hur man kan främja mer hållbara arbetssätt genom planering och ledning.

Planering

Ekosetti betonar vikten av noggrann och tidig planering för att kunna implementera miljömedvetna arbetssätt i varje steg av processen, särskilt inför den första hållbara produktionen. Alla åtgärder som implementeras bör kopplas till övergripande hållbarhetsmål, och dessa mål måste kommuniceras till alla medverkande i produktionen. I detta skede är det också viktigt att inkludera alla i planeringen, så att de får möjlighet att lyfta fram potentiella problem och lösningar inom sina ansvarsområden. När det gäller samarbetspartners kan man redan i planeringsskedet fatta beslutet att samarbeta med andra aktörer som värdesätter miljövänliga arbetsmetoder.

Projekthantering

För att skapa en hållbar produktion krävs en kompetent och engagerad arbetsgrupp. Ett första steg är att fatta beslut om hur man vill minska produktionens miljöpåverkan. I Ekosetti påpekas att det kan vara bra att börja med att implementera endast några hållbarhetsåtgärder. Hållbarhetsmålen kan kommuniceras till alla intressenter, vilket också kan vara lönsamt eftersom hållbarhetsarbete kan göra produktionen mer attraktiv för potentiella finansiärer. Ekosetti poängterar också att planering och budgetering för hållbarhet kan vara krävande, och att man därför bör reservera tillräckligt med tid för det. När det gäller arbetsgruppen och rekryteringen av nya medverkande är det viktigt

att kommunicera hållbarhetsmålen från början, för att öka medvetenheten och engagemang.

Ekokoordinator

Ekosetti rekommenderar också att man utser en specifik person som ekokoordinator, som överser hela processen, exempelvis produktionschefen. Personen bör vara bekant med fältet och ha en grundlig förståelse för ekologisk hållbarhet. Tillsammans med arbetsgruppen planerar ekokoordinatorn vilka strategier kan implementeras i produktionen och reflektera över målsättningar i förhållande till budget och tid. Det är ekokoordinatorns roll att överse praktiska åtgärder i produktionen och leda arbetsgruppen.

Avfallshantering

Återvinning är välutvecklad i Finland och en del av vardagslivet, påpekar Ekosetti. Därför är det en god idé att skapa ett fungerande system även på arbetsplatsen. Utöver detta kan man sträva efter att minska mängden avfall som uppstår i arbetsmiljön. Ekosetti föreslår att man bekantar sig med nollavfallskonceptet (zero waste) och sätter upp mål för att minska avfall och öka återvinning. Börja med att planera avfallshanteringen genom att fundera på vad som ska återvinnas och hur. Handboken rekommenderar att man säkerställer att det finns tillräckligt med sopkärl, och att de är tydligt markerade med färger eller symboler. Sorteringen kan tydliggöras ytterligare genom att sätta instruktioner på sopkärlen, till exempel att platta till kartong eller hantera farligt avfall korrekt. Återvinn också alltid lampor, batterier och elektronik. Man kan använda genomskinliga sopsäckar för att underlätta arbetet och kombinera halvtomma påsar för att undvika svinn. Även när det gäller rökning rekommenderas det att ha en särskild rökruta med askkopp, och att tillämpa nolltolerans mot att slänga tobaksfimpar i naturen.

Energiförbrukning

Energianvändning är också viktigt att beakta i hållbarhetsarbetet, enligt Ekosetti. En av de enklaste förändringarna är att övergå till ekologisk energi. Välj förnybara

energikällor, som sol- och vindkraft. I riktlinjerna föreslås det att man kan överväga att införskaffa solpaneler. När det gäller vattenanvändning rekommenderas det att följa med användningen och minska den där det är möjligt, exempelvis genom att välja vattenutrustning som reducerar konsumtionen. När det gäller belysning bör man släcka lampor när de inte behövs och i stället utnyttja dagsljus och skrivbordslampor när det behövs. LEDlampor som är energieffektiva rekommenderas i Ekosetti. Eftersom apparater drar ström även i standby-läge, ska man dra ur sladdar när de inte används. Detta kan enkelt göras genom att koppla utrustning till en skarvsladd med strömbrytare som stängs av i slutet av dagen. Datorer bör stängas av helt, inte bara använda skärmläckare. Använd apparater tills de tvingas ersättas, och ta hänsyn till möjligheten att reparera apparaten redan vid inköp.

Transport

Ekosetti lyfter vikten av att noggrant överväga resor i samband med produktionen. Sträva alltid efter att välja det mest miljövänliga transportalternativet, såsom kollektivtrafik, cykel eller gång, och undvik flygresor när det är möjligt. Det rekommenderas att utrustning lämnas kvar på inspelningsplatsen över natten för att undvika onödiga transporter. En annan möjlighet är att samordna arbetsresor med lediga dagar för att minska resor. Uppmuntra också arbetsgruppen till samåkning när det är möjligt.

Kontoret

Kontoret är en viktig del av produktionen, eftersom det ofta är en miljö som inte förändras lika mycket som andra delar av arbetet. Därför är det särskilt viktigt att implementera hållbarhet även där. När man söker ett nytt kontor rekommenderar Ekosetti att man prioriterar hållbara alternativ, till exempel närhet till kollektivtrafik och hur lokalen hanterar hållbarhetsfrågor som avfallshantering. Ekosetti uppmanar till att minska pappersanvändningen genom att övergå till digitala lösningar. Utskrifter undviks när det är möjligt, och när det behövs föreslås det att man skriver ut dubbelsidigt och svartvitt och med små marginaler. Det är även bra om skrivaren är miljömärkt och att man använder återfyllbara bläckpatroner. Vid inköp till kontoret rekommenderar Ekosetti att man i första hand väljer återvunna eller begagnade material. För att undvika

onödiga nyinköp är det bra att märka kontorsprylar som lätt tappas bort. Ekosetti påminner också om vikten av att ta hänsyn till ekologiska aspekter vid planering av evenemang. Städningen av lokalen kan göras mer hållbar genom att använda miljövänliga rengöringsmedel. Ekosetti föreslår att man prioriterar återanvändbara produkter över engångsprodukter. Välj tyg- eller utbytbara handdukar hellre än engångspapper. (Astikainen & Puolanne, 2019)

3.3.2 Verksamhet och strategi

Under denna rubrik behandlas hur ekologisk hållbarhet kan främjas genom verksamheten och strategier.

Hållbar produktion som verksamhet

Det finns begränsad information om hur verksamheter kan bidra med miljövänliga arbetsmetoder, trots detta kan hållbarhet vara en bra verksamhetsvärdering. Hållbara arbetsmetoder kan ge långsiktiga vinster, även om det i början kan vara en större ekonomisk satsning. Ibland kan även små ekologiska val resultera i besparingar på längre sikt, det är alltså viktigt att tänka långsiktigt menar Ekosetti. Miljömedvetenhet kan också långsiktigt attrahera flera kunder, speciellt om de värdesätter hållbarhet.

Motivera arbetsgruppen

När man börjar arbeta hållbart är det viktigt att inte överbelasta arbetsgruppen, så att det får negativa konsekvenser. Implementeringen av miljömedvetna arbetssätt bör därför vara en engagerande och uppmuntrande process. Ekosetti rekommenderar att man genomför en gemensam genomgång av hållbarhetsstrategierna med arbetsgruppen och uppmuntrar till diskussion och brainstorming. Eftersom ekologiskt arbete är ett gemensamt ansvar är det viktigt att hållbarhetsmålen kommuniceras till alla medverkande. Ekosetti föreslår att man börjar med små mål och inte glömmer att fira även de mindre framstegen. För att hålla motivationen uppe betonas också vikten av att leda genom exempel, vilket kan inspirera resten av gruppen. Ekosetti påminner också om att det är okej att göra misstag, eftersom de är en del av processen.

Marknadsföring

När man marknadsför ekologiska produktioner är det viktigt att endast kommunicera verifierade fakta till allmänheten. Ekosetti rekommenderar att man använder sociala medier för att lyfta fram produktionens ekologiska aspekter och på så sätt nå intresserade målgrupper. Även vid marknadsföring genom produkter bör man undvika överkonsumtion, i stället kan man överväga immateriella alternativ. Om man ändå vill använda marknadsföringsprodukter, föreslår handboken att man väljer ekologiska material och funderar på hur produkterna kan återanvändas. (Astikainen & Puolanne, 2019)

3.3.3 Kreativt skapande

Under sista rubriken behandlas hur man främjar ekologisk hållbarhet genom kreativt skapande.

Manus och innehåll

När man planerar innehållet och skriver manus rekommenderar Ekosetti att man överväger att inkludera karaktärer och handlingar som speglar ekologiska värderingar. Ett ekologiskt narrativ kan bidra till karaktärsutvecklingen och samtidigt lyfta hållbarhetsfrågor. Även den värld som byggs upp i berättelsen kan göras mer hållbar, till exempel genom att prioritera kollektivtrafik och visa närproducerade inköp. När man väljer att visa upp ekologiska handlingar är det enligt Ekosetti viktigt att informationen är aktuell och faktabaserad. I de fall där hållbarhet inte kan lyftas i själva berättelsen, kan fokus i stället ligga på att produktionen bakom kameran drivs på ett hållbart sätt.

Scenografi

Scenografin kan leda till många nyinköp, och därför rekommenderar Ekosetti att man redan i planeringsskedet funderar på hur materialen kommer att användas, demonteras och återvinnas. Ett konkret sätt att minska konsumtion är att skapa ett samarbetsnätverk som stödjer cirkulär ekonomi, till exempel genom att dela med sig av eller låna material mellan produktioner. Ekosetti uppmuntrar till att man alltid prioriterar begagnat

material, och att man hyr eller lånar när det är möjligt. Kontrollera först vad som redan finns i materiallagret, och se till att det hålls organiserat för att undvika onödiga inköp. När inköp ändå behövs, välj material som går att returnera och satsa på lokalt producerat. Det är även viktigt att tänka på själva produkten, hur den är tillverkad, om den går att reparera och hur den kan återvinnas. Efter användning kan material säljas vidare eller doneras om de inte kan återanvändas i framtida produktioner. Ekosetti föreslår dessutom att man använder levande växter i scener.

Belysning

När det gäller belysning rekommenderar Ekosetti att man är så energieffektiv som möjligt. Om ljusutrustning hyrs, fråga efter miljövänliga alternativ och prioritera LED-teknik, som är mer energieffektiv. Kom ihåg att alltid stänga av belysning när den inte används, och försök att använda elnätet i stället för generatorer när det är möjligt, för att minska utsläpp och energiförbrukning.

Ljud

När det gäller ljud rekommenderar Ekosetti att man använder laddningsbara batterier för att minska engångsavfall, samt att man stänger av apparater när de inte används. Om man samlar på ljudeffekter, speciellt ovanliga, uppmuntrar Ekosetti också till att dela med sig av dem inom branschen, för att främja samarbete och minska behovet av nyproduktion.

Teknologi

Diskutera gärna alternativen till ny och mer ekologisk teknik. Ekosetti rekommenderar att man vid inköp av ny utrustning, beaktar teknikens livslängd och hållbarhet. Ett alternativ till nyinköp är att hyra utrustning, vilket kan minska resursförbrukningen. I så fall kan det vara bra att diskutera med uthyrningsföretaget om vilka miljöval de gör, till exempel hur de hanterar gammal teknik och vilken typ av energi de använder.

Kostymavdelningen

I kostymavdelningen används mycket material, vilket gör det viktigt att beakta klädernas livslängd och användning. Ekosetti rekommenderar att kostymer köps begagnade, hyrs eller återanvänds för att minska miljöpåverkan. Det föreslås också att välja återvunna material vid val av kostymer. Ge plagg ett nytt liv genom att sy om eller reparera dem. Nya inköp bör göras endast vid behov, och då kan man välja butiker eller märken med miljömedvetenhet eller certifieringar. Välj hållbara material och undvik syntetiska fibrer och oljebaserade textilier. Ekosetti påminner om att det är viktigt att tänka på plaggens framtida användning redan vid inköp, samt att se till att förvaringen är lämplig för att förlänga livslängden. Tvätta endast plaggen när det är nödvändigt. För uppfräschning kan vädring eller frysning vara bra alternativ. När tvätt behövs, välj miljövänliga tvättmedel och energieffektiva tvättmaskiner. Ekosetti rekommenderar också att man ser över hur kläder och textilier tas om hand efter användning. När plaggen inte längre går att använda, bör de återvinnas på rätt sätt, exempelvis genom textilinsamling eller genom att doneras till aktörer som kan återanvända materialet.

Smink

Det finns också val man kan göra kring smink som bidrar till ekologisk hållbarhet. Ekosetti rekommenderar att man testat ekologiska sminkprodukter eller kombinerar dem med traditionella produkter för att minska miljöpåverkan. Det är även en god idé att köpa cruelty-free och inhemska sminkprodukter när det är möjligt. Välj också produkter med återvinningsbara eller påfyllningsbara förpackningar, gärna i större storlek och med minimalistisk design för att minska avfall. Om scenblod behövs, välj ett alternativ som är fritt från parabener.

Mat och servering

Ekosetti påminner om att även serveringen kan genomföras på ett hållbart sätt. Ett sätt att minska miljöpåverkan är att arrangera vegetariska eller veganska dagar och att försöka minska användningen av kött- och mjölkprodukter. Föredra kärl och bestick som går att återanvända. Om engångsartiklar ändå måste användas, undvik plast i största när det är möjligt. Ekosetti rekommenderar även att man implementerar rutiner

som att använda endast en kopp per dag för att minska mängden avfall. Glöm inte att stänga av kaffemaskinen när den inte används, och håll kaffet varmt i termoskannor, i stället för att låta maskinen stå på. För att minska förpackningsavfall kan man köpa produkter i större volymer och undvika engångsförpackningar. (Astikainen & Puolanne, 2019)

3.4 Theatre Green Book

Theatre Green Book är en riktgivande guide för teaterbranschen och började som ett gemensamt initiativ av teaterarbetaren i Storbritannien för att dela kunskap om hur man kan skapa ett mera hållbart arbetsliv och levnadssätt.

Theatre Green Book finns till för att alla inom teaterbranschen kan jobba tillsammans med ett ”gemensamt språk”, oavsett deras roll. Boken är tänkt som en metodisk och realistisk guide som visar vad som konkret kan göras annorlunda för att bidra till en mera hållbar verksamhet. Den erbjuder konkret vägledning inom centrala områden inom produktion, verksamhet och byggnader. Boken innehåller även praktiska verktyg, såsom länkar, mallar i Excel, certifikat och mätverktyg för att följa framsteg.

Övergången till en hållbar verksamhet sker inte övernatt, utan är en process som kräver tid. Därför är innehållet strukturerat, med en tydlig guide och stegvisa förändringar för vad som behöver göras för att nå målet om hållbarhet i olika nivåer, bas, mellan och hög. Alla som jobbar med guiden får möjligheten att själv bestämma takten de vill arbeta med den vidare. (Theatre Green Book, 2024)

Boken är uppdelad i tre huvuddelar, produktion, verksamhet och byggnader. Varje del fokuserar på de olika aspekterna, och inkluderar rekommendationer, riktlinjer och praktiska åtgärder för att minska på miljöpåverkan. Svensk scenkonst har tagit initiativet för det svenska materialet som finns av Theatre Green Book. (Svensk Scenkonst, 2025)

I Finland har riktlinjerna tillämpats inom professionell teater, Svenska Teatern i Helsingfors. Det visar att verktyget är relevant och det finns en efterfrågan för konkreta

hållbarhetsverktyg inom teaterbranschen. Det gör aktiva dokumentet relevant även för de mindre aktörer, som amatörteatrar, för gemensam referensram. (Svenska Teater, u.å.)

3.4.1 Hållbara produktioner

Hållbara produktioner i Theatre Green Book fungerar som en praktisk vägledning för hur teaterproduktioner kan genomföras på ett mer miljövänligt sätt. I avsnittet används utvalda underrubriker utifrån Theatre Green Book, som anses mest relevanta och genomförbara för amatörteatrar. Guiden ger konkreta riktlinjer för hur miljövänligheten kan integreras i de olika faserna inom produktionsprocessen. Fokuset ligger på att minska resursförbrukning, välja miljövänligare material och att arbeta energieffektivt. Målet är att stöda teatrar att göra små ändringar med deras egna möjligheter och resurser.

Hållbar produktionsplanering

Hållbar produktionsplanering tar upp hur man redan från början inkluderar ekologiska hållbarheten i planeringsprocessen, så att produktionen kan byggas upp på ett sätt som minskar miljöpåverkan.

För konkreta åtgärder kan amatörteatrar redan under planeringen sätta tid och vikt på miljövänlighetsaspekten, genom att prioritera lokala samarbetspartner, hållbara material och effektivare resursanvändning. Det innebär att i tidigt skede också tänka på hur scenografi, kostym och teknik kan återanvändas. Det är också viktigt att alla i teamet samarbetar kring hållbarhetsfrågorna från början.

Samproduktioner och gästspel

Det lyfts fram hur teatrar kan samarbeta och med detta minska på resursanvändningen. För att stärka på hållbarhetsarbetet kan teatrarna planera samproduktioner eller dela på scenografi, kostymer, rekvisita och tekniska resurser. Genom att samarbeta kan man minska antalet på nya produktioner av samma resurser, och därmed spara både på miljön och kostnaderna.

Scenografi och scenbygge

Scenografi och scenbygge handlar om valet av material, konstruktion och återbruk, samt hur de kan göras mera hållbara.

Inom scenografin och scenbygge är det centralt att bygga upp scenografin så att de är modulära, och kan återanvändas i framtida produktioner. Man ska också minimera på materialanvändningen. Materialvalen spelar en stor roll, det bör prioriteras miljövänliga, hållbara och certifierade material medan blandmaterial borde undvikas. Vid nya inköp av material, bör det skaffas second hand om möjligt. Scenografin kunde även hyras eller lånas från andra aktörer.

Rekvisita och attribut

Hur rekvisitan och attribut kan skaffas utan att skada miljön och minimera avfall. När det gäller rekvisita och attribut är återbruk centralt. Gamla föremål kan anpassas för nya användningar, och rekvisitan kan köpas som begagnat i stället för nya föremål. Ett gemensamt rekvisitaförråd för teatrar som flera olika grupper kan använda gör att materialen cirkulerar längre, och minskar behovet av nya anskaffningar. Söndriga föremål bör man reparera hellre än att kasta bort dem.

Kostym och mask

Hur kostymer och maskdesign kan genomföras mer miljövänligt.

Konkreta åtgärder handlar om att återanvända och sy om äldre kostymer, och köpa second hand i stället för nytt. Beställningar från ”fast fashion” -företag och sista minutenleveranser bör undvikas. Att hyra kostymer i stället för att köpa nya är ett effektivt miljövänligt val. Vid kostymrengöringen ska man undvika skadliga kemikalier, och samla på tvätt för att minska energianvändningen. Med smink- och hårprodukter bör man prioritera miljövänliga alternativ, som är märkta med hållbarhetscertifieringar och har återvinningsbara förpackningar. Glitter, syntetfärger och kemikalier bör undvikas.

Ljus, ljud, AV

Med fokus på hur användningen av de olika tekniska utrustningarna kan anpassas för att minska på energiförbrukningen.

När det kommer till teknik är energieffektiviteten avgörande. Man kan minska på energiförbrukningen med LED-lampor, energieffektiva ljudsystem och projektorer. Också att minimera utrustningen är effektivt. Tekniken man har ska underhållas och repareras så länge det är möjligt, och med trasiga apparater ska de återvinnas rätt eller doneras där det är möjligt.

Repetera, förvalta, kassera

Gäller hur kan man bäst återanvända eller återvinna materialen efter produktionens slut. Man kan redan under repetitioner planera, senast efter produktionens slut, hur scenografin och kostymerna ska återanvändas. Om det inte finns behov för att använda på nytt, kan kostymer och scenografi säljas på andrahandsmarknader eller doneras. Under spelperioden gör kostymvård hållbart genom att tvätta bara då det behövs och undvika kemisk tvätt. Under repetitioner minska på antalet utskrivna pappersmanus, och om det sker ändringar i manuset kräver det inte en utprintad ny version för alla.

En framåtblick

Det uppmuntrar teatrar att tänka långsiktigt och kontinuerligt utveckla sitt arbete inom miljövänligheten.

För att stärka sitt hållbarhetsarbete kan teatrarna sätta konkreta mål för varje produktion, att en viss andel av materialet som används också återanvänds. När man planerar och konstruerar scenografin, kan det vara bra att tänka på lösningar som är demonteringsvänliga. Också att skapa ett organiserat och katalogiserat materialförråd förbättrar man sin materialhantering. (Happold, 2024)

3.4.2 Hållbara verksamheter

Hållbara verksamheter i Theatre Green Book ger konkreta riktlinjer för hur teatrar kan arbeta mer miljövänligt i sina verksamheter. Underrubrikerna nedan har valts ut från Theatre Green Book för att bygga realistiska tillämpningsmöjligheter för amatörteater. Guiden täcker olika aspekter inom kontorsrutiner, fastighetsförvaltning, resor och transport samt avfallshantering. Fokuset ligger på att steg för steg minska på klimatpåverkan i alla delar av verksamheten, inte bara själva produktionen. Meningen är

att sträva efter en mer hållbar och långsiktig drift med konkreta verktyg, från teatrars egna möjligheter och förutsättningar.

Papper och digitala medier

Tar upp hur teatrarna kan minska på sin miljöpåverkan genom att använda mindre papper och hantera digital kommunikation.

För att minska på pappersförbrukningen kan teatrar övergå till digital biljettförsäljning och digitala programblad, men fortfarande erbjuda tryckta alternativ i en liten skala för dem som önskar papper. Vid tryckt material bör man välja lokala tryckerier som använder återvunnet papper och miljövänligt bläck. Interna dokument som scheman och manus kunde delas digitalt när det är möjligt och utskrifter bör alltid ske dubbelsidigt. När det gäller digitala arbeten är det viktigt att minimera på lagrade filer, genom att ta bort gamla versioner av material och hålla webbplatser lätta, med att ha mindre bilder och färre sidor. Man bör också välja en hållbar internetleverantör och ha som rutin att radera onödiga mejl och filer för att minska sina digitala utsläpp.

Fastighetsförvaltning

Fastighetsförvaltning gäller hur byggnader kan skötas och utvecklas för att minska på klimatpåverkan, och stödja omställningen till nettonollutsläpp. Genom effektivt underhåll och smarta investeringar kan energi sparas och samtidigt stärka hållbarhetsarbete. För att lyckas är det viktigt att förbättra byggnaders isolering, modernisera system för uppvärmning och kylning, samt satsa på förnybara energikällor så som solpaneler. Det behövs skapas en hållbarhetskultur där medarbetare och gäster använder byggnaden ansvarsfullt, genom att släcka lampor och stänga dörrar. Ett förebyggande underhållning förlänger byggnaders livslängd samtidigt när risken minskar för dyra eller akuta reparationer, samtidigt ger det möjligheten att planera hållbarhetsförbättringar i god tid. För att arbetet blir långsiktigt, är det viktigt att rätt kompetens finns, antingen internt eller genom samarbeten med serviceföretag. Det ska ses till att kunskapen också överförs vid personalbyten. Att samla på och uppdatera information om byggnadens skick och energiprestanda är avgörande, med regelbunden energispårning kan man följa framstegen och identifiera förbättringsmöjligheter. Daglig

vård, som städ och tvätt, bör göras miljövänligt genom smartare val av produkter och metoder.

Återbruk och återvinning

När det kommer till återbruk och återvinning, är det avgörande för att minska på klimatpåverkan och optimera resursanvändningen. Genom att ändra på rutiner kan man minska på avfall och öka andelen på material som återvinns och återanvänds, vilket stöder cirkulär ekonomi.

För att minska på avfall är det viktigt att uppmuntra sådana beteenden som leder till mindre förbrukning. Man bör välja leverantörer som erbjuder återanvändning av förpackningar. Det bör strävas efter att eliminera engångsplast, minska på matsvinn och uppmuntra till papperslösa kontor. När avfall inte kan återanvändas, är det avgörande att sortera materialen på ett korrekt sätt för återvinning. Med att arbeta med avfallsbolag, kan man säkerställa att materialet tas om hand på rätta sätt. Att utbilda både personal och gäster blir också en viktig del i att skapa ett hållbart avfallssystem. För det avfall som inte kan återvinnas, bör det säkerställas att det hanteras på ett ansvarsfullt sätt.

Resor och transport

Det diskuteras hur man kan minska på utsläppen genom att uppmuntra miljövänliga resor och minska på transportavstånd.

De enklaste åtgärderna är att uppmuntra publik och personal att använda kollektiv trafik, eller att samåka till föreställningar. För att minska på bilresor kan teatrar rekommendera samåkning bland publiken, och erbjuda en plattform där det går att koordinera dessa resor. Teatrar kan erbjuda rabatter för dem som åker med kollektiv trafik till spelplats.

Teatrar kan också underlätta både för personal och publiken att åka kollektivtrafik genom att skapa tydlig information om tidtabeller och rutter på teaterns egen hemsida.

För att främja cyklande kan teatern installera cykelställning och erbjuda säkra förvaringsmöjligheter. Även laddningsstationer för el cyklar kan sättas upp.

En annan enkel åtgärd för att minska på resor är att uppmuntra att hålla olika planeringsmöten online.

När det gäller materialskaffningar, bör man köpa material lokalt som sedan minskar på transportavstånd. (Happold, 2024)

3.4.3 Hållbara byggnader

Hållbara byggnader i Theatre Green Book fokuserar på hur teatrar kan arbeta hållbart när det gäller deras lokaler. Följande del bygger på utvalda rubriker från Theatre Green Book som kan tillämpas för amatörteater. Guiden tar upp hur man kan minska energianvändning, välja bättre material vid renoveringar och byggande. Guiden ger råd hur man kan planera långsiktigt för att minska på klimatpåverkan gällande lokaler och infrastruktur. Syftet är att ge praktiska verktyg för att stegvist förbättra byggnaders miljöprestanda.

Isolering

När det kommer till isoleringen, är det en av de mest effektiva insatserna för att göra att teaterlokalerna, spelplatsen och kontor, mer energieffektiva.

För att förbättra isoleringen kan man konkret tätta fönster med tätningslister i fönsterramarna, eller hänga upp draperier eller gardiner framför. Draperier kan man också använda för att hänga upp vid ytterdörren och med det skapa ett vindfång. För att få veta var det läcker, kan en värmekamera användas. Värmekameran visar varma områden med rött, och kalla i blått, som tydligt avslöjar ställen där värmen försvinner. Då blir det effektivare när man vet områdena man ska ha fokus på.

Effektivitet: tekniska installationer

Man kan minska på energiförbrukningen genom att använda smartare och effektivare teknik och göra små enkla förändringar.

Med att minska på inomhustemperaturen använder man mindre energi. För att minska på kylning, när man vill sänka temperaturen kan man släppa in och cirkulera kallare nattluft.

Att byta ut belysningen till LED-lampor, är ett av de snabbaste sätten att minska på energiförbrukningen. Man kan även installera automatiserade strömbrytaren med sensorer för att spara på ström. Det är behändigt att ha sådana i utrymmen som används mer sällan.

Allmänt energiförbruk kan man minska genom att byta ut gamla apparater, som datorer, verktyg, kaffemaskin och vitvaror mot energieffektiva alternativ, särskilt då när de är på slutet av sin livslängd.

Verklig energieffektivitet uppnås med smart användning av utrustningen, där det används bara då det verkligen behövs. Genom att implementera enkla åtgärder som att använda timers, sensorer eller andra styrsystem minimeras onödig energianvändning och förbrukningen hålls på ett minimum, vilket skapar både kostnadsbesparingar och en mer hållbar användning av resurser.

Förnybara energikällor

Genom att använda förnybara energikällor minskar man på sitt beroende av fossila bränslen.

Att installera solpaneler på taket kan teatrar producera egen elektricitet, vilket minskar behovet att köpa el från fossila källor. Samma gäller vindkraftverk, även om de är mindre vanliga på stadsmiljöer, kan det vara ett alternativ för teatrar som finns på landsbygden. (Happold, 2024)

3.5 Exempel från andra verksamheter

Eftersom det finns begränsad forskning och dokumentation om hållbarhetsarbete inom amatörteaterfältet, har vi valt att lyfta fram exempel från andra verksamheter som vi bedömer vara relevanta och implementerbara för amatörteatrar.

3.5.1 Green Theatre Workshop AITA

En internationell Green Theatre workshop för barn arrangerades i Sveaborg i mars 2024 av finska centret för AITA/IATA i samarbete med NEATA. Deltagarna utforskade olika sätt att producera teater på ett mer ekologiskt hållbart sätt. De publicerade en lista på deltagarnas idéer.

I sammanställningen lyfts återanvändning, inköp av begagnade material, hållbara kollektivlösningar samt val av ekologisk och växtbaserad mat fram som centrala hållbarhetsåtgärder, vilket är i linje med rekommendationerna i Ekosetti (Astikainen & Puolanne, 2019) och Theatre Green Book (Happold, 2024).

Utöver dessa åtgärder föreslås det att minska mängden material som införskaffas. Detta kan göras genom att förenkla scenografin. Det betonas att det inte kräver mycket

material för att förmedla sitt budskap på scenen. Ett alternativ är att minska inköp av material genom att utnyttja bildprojektorer eller andra visuella metoder som målning för att bygga upp scenografin.

Ett av de andra förslagen är att skapa en webbsida för att annonsera om rekvisitbehov. På webbsidan kan teatrar låna ut rekvisita, föremål och teknik till varandra vilket minskar nyinköp.

En av idéerna som presenteras handlar om hur utomstående kan engagera sig i arbetet om hållbarhet, och det föreslås att man kan donera gammalt material till teatrar.

Inställningen till ekologisk hållbarhet lyfts också fram som avgörande. Det är viktigt att hållbarhetsarbetet genomsyrar allt och varje steg i produktionen. (NEATA, 2024)

3.5.2 Nuorisoseurat

Finlands Ungdomsförbund fungerar som centralorganisation för cirka 700 lokala ungdomsföreningar. År 2023 har de delat med sig exempel till ungdomsföreningar om hur man kan arbeta mer miljömedvetet i den egna verksamheten i Vinkkejä kestävään kehitykseen Nuorisoseuroille.

Flera åtgärder som presenteras i Vinkkejä kestävään kehitykseen Nuorisoseuroille är tillämpbara i amatörteaterfältet eftersom de berör generella aspekter av arbetsmiljö och resursanvändning. Eftersom ungdomsföreningar utgör en stor del av amatörteaterfältet i Svenskfinland, har dokumentet relevans i denna kontext.

Nuorisoseurat (2023) rekommenderar många av de åtgärder som lyfts fram i Ekosetti (Astikainen & Puolanne, 2019) och Theatre Green Book (Happold, 2024). Bland dessa nämns återanvändning, energieffektivitet, effektiv avfallshantering, kollektiva lösningar samt medvetna inköpsval som centrala hållbarhetsåtgärder.

Det rekommenderas att införskaffa material tillsammans med andra aktörer inom fältet. Vid inköp är det bra att avstå från engångsartiklar, men om det är nödvändigt kan man välja biologiskt nedbrytbara alternativ.

När det gäller effektiv energihantering föreslår organisationen att lokalerna uppvärms enligt behov, och att man centrerar aktiviteter i lokalen kring de dagar då lokalen värms. I deras exempel betonas också vikten av att minska klimatpåverkan genom

digitalisering. Vid möten kan man dela skärmen eller projicera mötesmaterialet för att minimera utskriften av papperskopior.

Organisationen uppmanar även att prioritera kollektivtrafik eller samåkning. På liknande sätt lyfts vikten av att planera aktiviteter på lättillgängliga platser nära deltagarna, för att undvika onödiga resor.

Vid evenemangsservering är det bra att säkerställa att matmängden anpassas enligt deltagarantalet. Om det blir mat över så kan man dela ut den bland deltagarna, eller så kan man frysa in den. I samband med servering kan man också uppmuntra andra att göra miljövänligare val, genom att erbjuda kaffe till ett billigare pris i egen mugg. (Nuorisoseurat, 2023)

4 Empiri

I detta kapitel presenteras amatörteatrarna och deras ungdomsorganisationer, för att ge en omfattande bild av verksamheten.

4.1 Raseborgs Sommarteater

Raseborgs Sommarteater fick sin början som ett årligt återkommande evenemang år 1971. Sedan första pjäsen ordnades år 1966 har Västnyländska Ungdomsringen fungerat som arrangör för produktionerna. Utomhusspelplatsen vid Raseborg slott rymmer 1000 fasta sittplatser och är Svenskfinlands största sommarteater. Teatern fick sin 500 000:e besökare redan 2009, och har bland annat spelat 'The Sound of Music' (2016), 'SPAmalot' av 'Monty Pythons galna värld' (2023) och 'De tre musketörerna' (2024). (Raseborgs sommarteater, u.å.)

Västnyländska Ungdomsringen r.f. (VNUR) grundades år 1917 och är en regional samlings-, service och intresseorganisation för svenskspråkiga ungdoms-, hembygds- och kulturorganisationer i Finland. Organisationens verksamhet täcker hela Raseborg samt Hangö, Ingå, Sjundeå och Lojo. Finlands svenska ungdomsförbund (FSU) fungerar som VNUR:s takorganisation. (Västnyländska ungdomsringen, u.å.)

VNUR ansvarar för Teatergarderoben, som omfattar omkring 6000 uthyrningsbara klädesplagg, medräknat hattar, skor och accessoarer. Uthyrningspriser varierar beroende på plagget, skicket och uthyrningstiden. Deras garderob växer i takt med de donationer de får från privatpersoner och olika institutioner. (Västnyländska Ungdomsringen, u.å.)

4.2 Finns Sommarteater

Finns Sommarteater, tidigare känd som Glims sommarteater, grundades 1973 och drivs av Esbo bygdens ungdomsförbund. Sedan början har Finns sommarteater årligen haft en teaterproduktion på sommaren, med undantag åren 2020 och 2021 på grund av covid-19 pandemin. Sedan början av 1990-talet har teatern satsat på familjevänliga pjäser, där barn och ungdomar fungerar som målgrupp. Finns sommarteater har bland annat spelat 'Stor-Klas och Lill Klas' (1973), 'Ronja Rövardotter' (1992 & 2014) och 'Lasse Majas Detektivbyrå, Sommar-mysterierna!' (2015). I dag är Finns sommarteater den största svenskspråkiga sommar-teatern i Mellanland. (Finns sommar-teater, 2024)

Esbo bygdens ungdomsförbund r.f., (EBUF) är en takorganisation som har varit verksam i Esbo sedan 1906 och arbetar med ungdoms- och kulturverksamhet. De samarbetar även aktivt med Esbo stads kultur- och ungdomstjänster. EBUF har nio olika svenskspråkiga medlemsföreningar, vars totala medlemsantal är mer än 1800. Förbundet är en del av Nylands svenska ungdomsförbund r.f. (NSU). (Esbo bygdens Ungdomsförbund, u.å.)

4.3 Bentes Sommar-teater

Bentes sommar-teater är en åländsk teater i Eckerö, Överby med Ålands Ungdomsförbund som arrangerar. Sommar-teatern fick sin start hösten 1991, då det föreslogs att Ålands Ungdomsförbund skulle undersöka möjligheten att starta en sommar-teater. Sommar-teatern hade sin första premiär i juli 1992 och har sedan dess spelat flera olika pjäser som 'Rasmus på luffen' (2024), 'Pippi på de sju haven' (2023) och 'Karlsson på taket' (2018).

Ålands Ungdomsförbund etablerades år 1909 och fungerar som centralorganisation för de 19 ungdomsföreningar runtom i Åland. Ålands Ungdomsförbunds mål är att erbjuda meningsfulla fritidsverksamhet för medlemmarna i ungdomsföreningarna samt stödja ungdomar och kulturell verksamhet på Åland. (Ålands Ungdomsförbund, u.å.)

4.4 Fallåker Teater

Fallåker Teater ligger i Esbo, Fallåker och drivs av ungdomsföreningen Fallåker UF r.f, som grundades år 1908. Teater utgör en central del av föreningens verksamhet och kräver en stor mängd frivilligarbetare för att kunna genomföras. Föreningen bedriver också övrig verksamhet, de ordnar kurser, fester, teaterbesök, utfärder och andra sammankomster. (Fallåker teater, u.å.)

Fallåker har bland annat iscensatt 'Gift med svärmor' (1972), 'Robin Hood – en musikal' (2019–2020) och 'Hjälten på Hangö bad' (2012). (Fallåker UF r.f., 2023)

Föreningshuset i Fallåker, som även kallas Fallåkerhuset, blev donerad till Fallåker UF av Svenska folkskolan vänner r.f., den 20.3.2023. Svenska folkskolan vänner r.f. ägde fastigheten från 2001 till 2022. Överlåtelsen blev motiverad med att föreningen har bättre möjlighet att ta ansvar för fastigheten på ett sätt som uppfyller föreningens behov och mål. (Fallåker UF r.f., 2023)

5 Resultatredovisning

I detta kapitel presenteras resultaten från de genomförda intervjuerna. Vi presenterar olika ämnesområden där amatörteatrarna arbetar hållbart, samt belyser utmaningarna som teatrarna upplever. Vi delar in resultaten som är relevanta för vår undersökning genom att kategorisera dem i olika hållbarhetsområden. Resultaten vi lyfter fram är praktiska exempel på hur teatrarna arbetar miljövänligt. Dessa exempel är centrala för att identifiera utvecklingsmöjligheter inom hållbarhetsarbetet.

5.1 Hållbara arbetssätt på amatörteatrarna

Under intervjuerna framkom många praktiska exempel på hur amatörteatrarna integrerar hållbara arbetsmetoder i sin verksamhet. Intervjuerna har gett oss en inblick i metoder och erfarenheter av att integrera miljöstrategier som en del av sin verksamhet.

Respondenterna har delat med sig av viktiga insikter om hur amatörteatrar kan arbeta mot en mera hållbar framtid. Med den kunskap vi fått från respondenterna kan vi ge konkreta exempel på hur man kan arbeta miljömedvetet och var utmaningarna ligger. Genom att kartlägga vilka arbetsmetoder redan tillämpas kan vi bidra med mer relevanta exempel på utvecklingsmöjligheter.

5.1.1 Återanvändning av material

Alla personer vi intervjuade betonade vikten av att återanvända material som en del av sitt hållbarhetsarbete, ofta i form av att återbruka scenografi, rekvisita och kläder förutsatt att det är möjligt. Flera teatrar syr också om kläderna i lagret för att kunna återanvända dem inför kommande produktioner. Som Aspelin (2024) berättar, användes gammalt material i skapandet av nya kostymer:

Med kläderna, till exempel förra året, använde vi gammalt som redan fanns i klädlagret för att skapa nya kostymer. Frackar blev gamdräkter och pälsar användes till djurens kostymer. Vi satte upp Djungelboken, så Bagheera och vargarna hade kläder gjorda av de gamla pälsarna. Vi tänkte på det sättet eftersom det finns mycket kläder som hängt där i många år, men som ändå kan användas som material för att göra nytt. (Aspelin, 2024)

Alla respondenters samtliga teatrar har antingen egna eller delade kostymförråd, där det finns kläder, skor, accessoarer med mera. Västnyländska Ungdomsringen har även sin egen Teatergarderob, som hyr ut kostymer till andra teatrar samt privatpersoner. Selander vill förbättra Teatergarderobens marknadsföring för att öka uthyrningen och ytterligare stärka den cirkulära hållbarheten.

Bentes Sommarteater har en gemensam teatergarderob med Teaterföreningen i Mariehamn och Teater Alandica, där det finns både rekvisita och kläder. Söderbäck

påpekar att genom samarbete med andra finns det möjligheter att använda befintlig rekvisita och kläder.

Flera respondenter nämnde att de ofta besöker loppmarknader för att införskaffa de material som behövs. Engström (2024) beskriver hur de gör när de införskaffar material:

Till exempel med kläder, han som ansvarar för dem går mycket på lopptorg. Vi har också vårt eget lager uppe på vinden, så vi kollar alltid vad vi har och vad vi behöver skaffa. Numera handlar det mycket om att kolla lopptorg, och man hittar alltid möbler på till exempel Kierrätyskeskus. Han tänker alltså mycket på scenografin och använder material från tidigare pjäser. Saker vi hade för kanske fem år sedan används igen. Vi försöker alltid tänka på det sättet. (Engström, 2024)

Rekvisita, såsom möbler, kan med fördel köpas på loppmarknader. Att använda begagnat material för sina teaterproduktioner kan vara hållbart ur både ett ekonomiskt och ekologiskt perspektiv, påpekar Engström.

Flera av respondenterna har tillgång till någon form av lagerutrymme där de kan förvara rekvisita, scenografi och kostymer för återanvändning i framtiden. Engström förklarar att när det finns material som inte kan återanvändas eller lagras för framtida användning, försöker de hitta någon annan aktör som kan ha nytta av det. Om ingen annan behöver det, kan materialet doneras, förutsatt att det är i användbart skick. Aspelin uppger att det som inte är användbart förs till återvinningsstationen.

Hos många av teatrarna återanvänds scenografin så långt det är möjligt. Aspelin nämner att de brukar demontera scenografin i enskilda bräddor för användning vid framtida produktioner. Selander påpekar att de brukar försöka planera långsiktigt, så att man redan kan meddela vilken pjäs spelas nästa år i slutet av spelperioden, så att man kan spara den scenografi som kan återanvändas i följande produktion. Selander (2024) berättar om teaterns strategi för återanvändning:

Vi har haft mål om hållbarhet med i verksamhetsplanen för våra produktioner. Det som vi gör mest är återanvändning av scenografin, material och sådant. Det som

vi vet kan återanvändas sparas när vi tar isär förra årets produktion, så att det kan användas på nytt. (Selander, 2024)

5.1.2 Transport och samåkning

Alla vi intervjuade upplever olika utmaningar i samband med transporten till och från spelplatsen. För några sommarteatrar saknas kollektivtrafiken helt, eller är den begränsad till enstaka avgångar som ofta inte sammanfaller med repetitionstider och föreställningar, vilket gör det svårt att förlita sig på kollektivtrafiken. Andra behöver gå långa sträckor från hållplatsen eftersom kollektivtrafiken inte stannar nära teaterområdet, vilket kan vara tidskrävande. Det blir utmanande för teaternas skådespelare, medverkande och publik att ta sig till teaterområdet på ett hållbart sätt.

Samåkning uppmuntras under övnings- och spelperioderna och detta fungerar väl enligt respondenterna. Under övningsperioden samåker många skådespelare för att minimera mängden bilar som kör till och från spelområdet. Bentes Sommarteater ligger ute i Eckerö, och det kommer skådespelare från flera delar av Åland. Kollektivtrafiken är otillräcklig, vilket gör det svårt att nå platsen utan bil. Söderbäck (2024) förklarar hur samåkning hanteras:

Det ligger förstås ute i Eckerö, så det är ganska långt bort till spelplatsen. Vi brukar se till att vi samåker. Eftersom vi ofta har barn med, försöker vi undvika att ett barn åker i egen bil, utan man ser till att hela ensemblen kan samåka – och det brukar fungera bra. Det är något vi uppmuntrar. (Söderbäck, 2024)

Raseborgs Sommarteater ligger i Snappertuna som är en god bit utanför Karis centrum, vilket kan göra det knepigt för teatermedverkande samt publik att ta sig till föreställningsområdet utan bil. Vissa år har de försökt ordna mer miljövänliga transportalternativ som cykelpaket och gemensam busstransport från Karis centrum. Selander (2024) berättar om transporten under tidigare år: *"Vi har försökt till exempel att hyra cyklar, eller cykelpaket till föreställningarna, eller ordna gemensam transport från Karis centrum med buss, i synnerhet under spelperioden."*

Flera teatrar vill förbättra transportmöjligheterna till exempel genom att ordna gemensam transport till spelområdet. Vissa teatrar har tidigare försökt samordna busstransport, men det har inte lyckats eftersom det inte funnits tillräckligt med intresserade, eller på grund av att kostnaden inte har kunnat täckas utan att besökarna betalar summan själva. Selander (2024) överväger alternativa lösningar:

Alternativt kunde man lägga till en liten summa på biljetten för den som vill ha transport. Det är förstås en möjlighet, men det kräver mer fundering. Lättast skulle det vara om man med Raseborgs stad skulle nå en överenskommelse om att testa med en busslinje som skulle köra oftare förbi spelplatsen sådana tider som skulle passa ihop med föreställningstiderna. Raseborgs Sommarteater lockar ändå en bra sommar till och med 15 000 personer ut till teatern. (Selander, 2024)

Aspelin (2024) reflekterar över utvecklingsmöjligheter och tidigare försök när det gäller kollektivtrafiken till föreställningarna:

Vi har länge funderat på att utveckla kollektivtrafiken, så att man lättare skulle kunna ta sig till föreställningarna. Men vi (teatern) är så pass liten och det är på sommaren, när det går färre turer, så är det svårt att påverka. Det finns tågstation i Köklax men det är ändå en bit att gå därifrån. Det är något vi skulle kunna ordna, till exempel en buss som skulle gå från centrum för att samla människor från Helsingforstrakten till föreställningar, eller via någon förening. Vi försökte från Borgå, men där kom det inte tillräckligt intresserade för att få en sådan lösning. (Aspelin, 2024)

5.1.3 Långsiktigt hållbarhetsarbete

Flera av respondenterna vi intervjuade nämnde att de arbetar långsiktigt med ekologisk hållbarhet. Fallåker Teater har nyligen installerat solpaneler och jordvärme för att minska sin energiförbrukning. Detta har länge varit under planering och krävde en stor ekonomisk insats, men enligt Engström (2024) är det en investering som kommer att vara hållbar på lång sikt:

Vi har gjort en hel del här på teatern gällande hållbarhet och miljö. Föregående sommar satte vi solpaneler på taket. Det andra som nyligen har hänt, här under slutet av våren, är att vi har installerat jordvärme. Så både solpaneler och jordvärme har varit en del av hållbarhetsarbetet, för att tänka på miljön och husets framtid. (Engström, 2024)

Solpaneler installerades också på Raseborgs Sommarteater inför spelsäsongen 2023, berättar Selander. Solpanelerna sponsorerades av Raseborgs Energi.

Långsiktiga investeringar i hållbara konstruktioner kan vara en strategiskt både ur ett ekologiskt och ekonomiskt perspektiv, säger Selander. På Raseborgs Sommarteater har det gjorts en större ekonomisk satsning på hållbara konstruktioner som kan användas under en längre tid. Trots att det varit en större investering, kommer det att vara ekonomiskt lönsamt i längden.

Esbobygdens Ungdomsförbund har en hållbarhetsplan som regelbundet utvecklas för att förbättra teaterverksamhetens långsiktiga hållbarhet.

5.1.4 Mat och servering

Vissa av respondenterna nämner att de brukar försöka köpa ekologiska produkter när det är möjligt vid inköp av mat. Det framkommer vissa begränsningar när det gäller servering eller inköp. Selander nämner att trots att de försöker köpa ekologiskt kaffe för serveringen, har den senaste inflationen och höjda kaffepriserna gjort inköpen svåra att genomföra.

Söderbäck lyfter fram ytterligare begränsningar eftersom spelplatsen saknar uppvärmningsmöjligheter, diskmaskin och lättillgängligt rinnande vatten, vilket gör det utmanande att undvika engångsförpackningar för mat och dryckor. Trots deras vilja att hitta hållbara lösningar, tillåter spelplatsens förutsättningar ingen annan lösning.

5.1.5 Energi- och resursanvändning

Energiförbrukning är en annan del av hållbarheten, och Aspelin berättar att de bytt till grön el på Finns Sommar-teater inför nästa säsong för att vara mera miljövänliga. Det nämns också att ensemblen tänker på energiförbrukningen och ser till att släcka lampor för att undvika onödig energianvändning.

Aspelin (2024) om hållbarhetsfrågor: *“Under övningsperioden försöker vi med ensemblen inte använda någon extra el om det inte behövs. Man släcker lamporna och vi använder kärl som går att diska och använda på nytt, så att det inte blir onödigt avfall.”*

Söderbäck berättar om Bentes Sommar-teater och påpekar att spelplatsen ligger ute på bondgården, vilket innebär att det finns begränsad tillgång till både el och vatten. Vatten får de låna från grannen, och undviker därför att köpa flaskvatten. Bristen på elektricitet på spelplatsen innebär att de använder elen sparsamt.

5.1.6 Avfallshantering

Avfallshantering är också en viktig del av hur amatörteatrar arbetar med ekologisk hållbarhet. Majoriteten av respondenterna nämnde att de funderar på avfallshanteringen så gott som de kan. Selander berättar att Raseborgs Sommar-teater har sopsortering på spelområdet – plast, kartong och brännbart, men att det kan vara svårt att se till att alla lyckas sortera rätt.

På Finns Sommar-teater har det nyligen installerats ett utedass som har komposterande funktion. Aspelin (2024) berättar ytterligare att de gärna skulle förbättra sopsorteringen, men att det finns begränsningar:

Det är just med den här sopsorteringen, när området är så litet och man skulle behöva ha stora kärl där så det finns helt enkelt inte plats för det. Också när hämtningen är så sällan. Stället har egentligen ingen vägadress så det är svårt att överhuvudtaget få firmorna att komma. Det är något vi skulle vilja satsa på men inte har hittat en lösning till hur vi skulle göra det i praktiken. (Aspelin, 2024)

Aspelin berättar också om andra utmaningar som uppstått på Finns Sommar-teater. På vägen till spelplatsen finns det en bro med vikt- och höjdbegränsning. För att nå spelområdet måste man köra över eller under bron och sopsorteringsbilar överskrider båda begränsningar.

5.1.7 Utmaningar och hinder

Under intervjuerna framkommer både praktiska, ekonomiska och tidsmässiga svårigheter. Det finns hinder, som begränsad tillgång till hållbara alternativ, vilket exempelvis är fallet på Bentes Sommar-teater. Spelområdets begränsade resurser innebär att de ofta tvingas välja tillfälliga lösningar, som engångsförpackningar vid servering. Ekonomiska begränsningar påverkar även beslutet att välja vissa hållbara alternativ, nämner flera respondenter.

På Finns sommar-teater är sophantering en utmaning, på grund av spelområdets storlek och begränsningar på vägen till spelplatsen.

Respondenterna nämnde också att transporten är en utmaning, och trots att vissa teatrar har försökt lösa problemet har det inte lyckats.

Dessa utmaningar kan vara svåra att lösa då det finns budgetbegränsningar, och ekonomin lyfts fram som en återkommande utmaning för teatrarna.

Tidsbrist nämns också som en utmaning av några respondenter. Eftersom mycket av arbetet sker på frivillig basis, vid sidan om jobb eller studier, kan det vara en utmaning att få tiden att räcka till.

6 Diskussion

Syftet för detta kapitel är att jämföra resultatet av intervjuerna med teorin. Genom att ställa resultaten mot teorin kan vi identifiera vilka åtgärder som redan tillämpas inom amatörteatrarna och vilka områden som har potential för fortsatt utveckling. Därefter kan vi reflektera över effekten av de befintliga åtgärderna samt varför vissa arbetsmetoder uteblir. Därtill diskuterar vi eventuella lösningar. Vi kommer också att

kritiskt analysera vårt metodval för att förstå hur detta kan ha påverkat studiens relevans.

6.1 Teorins tillämpning i praktiken

Återanvändning

Ekosetti (Astikainen & Puolanne, 2019), Theatre Green Book (Happold, 2024) och Bærekraft i teater, (Runsjø, 2022) lyfter fram vikten av att återanvända scenografi, rekvisita och kläder. Det rekommenderas att välja begagnade eller lånade material, och att sy om och reparera det man redan äger. Nätverk för att dela material är också ett bra sätt att främja cirkulär användning. Donation och återvinning av gamla material lyfts också fram som viktiga delar av miljöarbetet.

Resultaten bekräftar det som nämns i Ekosetti och Theatre Green Book om att man ska sträva efter att återanvända material och främja cirkulär användning. Alla teatrar berättade att de återanvänder och köper begagnat material. Majoriteten nämnde också att de återvinner och donerar material som inte längre används. Det visade sig att det är vanligt att ha ett eget lager men att det är mindre utvecklat i praktiken att ha delade förråd med andra aktörer, vilket rekommenderades i teorierna. Söderbäck (2024) berättade att Bentes Sommartheater har ett gemensamt lager med Teaterföreningen i Mariehamn och Teater Alandica. Selander (2024) förklarade att Teatergarderoben också hyr ut rekvisita till teatrar och privatpersoner. Att det inte är lika vanligt i praktiken att dela förråd kan bero på att det helt enkelt saknas etablerad praxis och att det uteblir på grund av att det kan vara tidskrävande att samordna sådana arrangemang. Green Theatre Workshop (NEATA, 2024) exemplen föreslår att teatrar kunde ha en gemensam kanal där man annonserar om behov och överskott av rekvisita, så att teateraktörer kunde samarbeta. I intervjuerna framkom det inte heller att teatrarna tagit del av sådana grupper, vilket kunde vara nyttigt för cirkulär användningen.

Ekosetti (Astikainen & Puolanne, 2019), Theatre Green Book (Happold, 2024) och Bærekraft i teater (Runsjø, 2022) betonar också vikten av att välja återanvändbara material, i stället för engångsartiklar i alla delar av verksamheten. Ekosetti rekommenderar exempelvis handdukar i stället för handpapper, laddningsbara batterier

för teknik och återfyllbara förpackningar. Det framkommer inte i intervjuerna om detta är något som redan görs på teatrarna, men det kunde vara en möjlighet för att vidareutveckla hållbarhetsarbetet.

En möjlig förklaring till varför detta inte görs är eftersom flera av de teatrar vi intervjuade spelar utomhus under spelperioden. Det handlar alltså om korta tidsintervall och då kan det vara svårt att implementera långvariga lösningar som skulle tillåta dessa förändringar. En alternativ lösning för detta skulle då vara att välja engångsprodukter som är gjorda av miljövänliga material, då budgeten tillåter. Detta skulle vara i linje med rekommendationerna i Ekosetti (Astikainen & Puolanne, 2019), Theatre Green Book (Happold, 2024), Bærekraft i teater (Runsjø, 2022) och Vinkkejä kestävään kehitykseen Nuorisoseuroille (Nuorisoseurat 2023).

Transport

I Ekosetti (Astikainen & Puolanne, 2019), Bærekraft i teater (Runsjø, 2022) och Theatre Green Book (Happold 2024) framkommer miljösmarta transportlösningar som en viktig del av miljöarbetet. Det rekommenderas att minimera bilresor, och att välja kollektivtrafik då det är möjligt. När bilresor är oundvikliga ska man uppmuntra till samåkning och erbjuda kanaler där medverkande självständigt kan planera tillsammans.

Theatre Green Book ger även konkreta förslag på hur man kan minska utsläppet från resor. Man kan erbjuda kanaler för publiken att koordinera resor till föreställningar och Green Theatre Workshop (NEATA, 2024) påpekar att man ska uppmuntra publiken till hållbara transportmedel. Theatre Green Book rekommenderar också att man utnyttjar online möten då det är möjligt. Ett annat sätt att fundera hållbart i transporten är att överväga att göra lokala inköp för att minska på transportavståndet.

Resultaten visade att alla teatrar uppmuntrar till samåkning och flera använder kollektivtrafik. Teatermedverkande är vana vid att planera samåkningen sinsemellan. Däremot nämns det inte i intervjuerna att det finns någon särskild plattform för publiken att samordna samåkning, vilket Theatre Green Book rekommenderar. Det har gjorts tidigare försök att ordna kollektivtransport till spelplatserna med det har inte lyckats. Teatrarna nämnde inte heller online möten eller inköp av lokala varor.

Orsaken att det inte finns kanaler för publiken att samordna samåkning kan vara att det inte är en allmänt tillämpad metod inom fältet. Publiken kommer från olika håll och det kan vara svårt att koordinera samåkningen. Online möten nämndes inte heller av teatrarna, det kan vara eftersom teater handlar mycket om fysisk närvaro och gemenskap och att det inte går att ordna liknande möten online. Theatre Green Books rekommendation om att välja lokala varor kan också vara svårt då det kan vara dyrare.

Teatrarna kunde vidareutveckla hållbarhet i transporten genom att skapa en kanal för publiken att koordinera samåkning. Det kunde exempelvis skapas en Facebook grupp och en länk till gruppen kunde läggas till på hemsidan. Trots att det kanske inte är möjligt att ordna alla teatermöten online kunde man exempelvis utföra en del av produktionsmöten via videosamtal. Lokala varor kan köpas i den mån det är möjligt, genom att överväga alternativen kan teatrarna välja områden där de prioriterar lokala varor.

Långsiktigt hållbarhetsarbete och planering

Ekosetti (Astikainen & Puolanne, 2019), Bærekraft i teater (Runsjø, 2022) och Theatre Green Book (Happold, 2024) betonar långsiktig planering som en central del av hållbarhetsarbetet. Detta innebär att det skall göras tydliga mål, strategier och uppföljning. Trots att amatörteatrarna aktivt arbetar miljövänligt så framkom formella strategier och mål för hållbarhetsarbetet endast i några intervjuer.

Detta kan bero på att det kan vara tidskrävande att skapa en formell plan för hållbarhetsarbetet. Det kan vara en större process att exempelvis implementera det som mål i verksamhetsplanen. En annan orsak kan vara att det inte anses vara nödvändigt att jobba med en formell plan utan att miljöarbetet i stället sker mer spontant och enligt resurserna tillgängliga. Detta riskerar dock att arbetet blir personbundet och att metoderna tappas bort mellan produktioner. Ett utvecklingsförslag kunde vara att teatrarna skapar primära mål och strategier för hållbarhetsarbetet. Det kan innehålla några enkla mål i början och kunde utvecklas med tiden.

Resultaten visar att flera teatrar funderar långsiktigt på scenografin, och Selander nämnde att de strävar efter att kunna uppge vilken pjäs spelas nästa år, redan i slutet av

spelperioden så att de kan demontera och förvara scenografin enligt behov. Detta är också i linje med Bærekraft i teater (Runsjø, 2022) och Theatre Green Books (Happold, 2024) rekommendationer om att planera för återanvändning. Detta är ändå inte alltid möjligt för alla teatrar, då det kan kräva mycket förvaringsutrymme eller då det inte är möjligt för dem att uppge nästa års pjäs innan demonteringen.

Några teatrar har gjort långsiktiga investeringar, som installation av solpaneler och byte till jordvärme, vilket följer Ekosettis och Theatre Green Books rekommendation om energieffektivisering. Detta tyder också på att miljöarbetet beaktas då de ekonomiska resurserna tillåter och att långsiktiga förändringar sker i takt med möjligheterna.

Mat och servering

När det kommer till inköp av matvaror, försöker flera av de intervjuade teatrarna göra medvetna val utifrån en ekologisk synpunkt. Flera respondenter nämner att de föredrar ekologiska produkter när resurserna tillåter. Detta går i linje med Ekosetti (Astikainen & Puolanne, 2019) där det rekommenderas att göra miljövänliga val i servering och att köpa lokalproducerad mat. Det framkommer dock vissa praktiska begränsningar i intervjuerna, så som faciliteter eller ökade priser på matvaror.

Ekosetti lyfter fram flera konkreta åtgärder för att minska på miljöpåverkan i samband med mat och servering, som att använda återanvändbara kärl, undvika engångsprodukter, minska på matsvinn och servera vegetariska alternativ. Det som Söderbäck beskriver av spelplatsens bristande infrastruktur, bristen på rinnande vatten, diskmöjligheter eller uppvärmning, försvårar det att implementera flera av Ekosettis rekommendationer. Att använda engångsprodukter blir svårt att undvika då det inte finns möjlighet till att diska kärl. Utifrån Ekosettis perspektiv hade en möjlig väg framåt varit att inkludera dessa hinder redan i planeringsskedet, något som betonas om planering. I intervjuerna framkommer det inte hur teatrarna arbetar med att minska matsvinn eller om de prioriterar vegetariska alternativ. En möjlig förklaring kan vara att sådana insatser ännu inte är en tydlig del av verksamheten, teatrarna kanske varken mäter matsvinn eller medvetet prioriterar vegetariska alternativ.

Energianvändning

Det framkommer av respondenterna att de försöker agera miljömedvetet gällande energi- och resursanvändning. På Finns Sommar-teater har man övergått till grön el, vilket visar en konkret satsning på hållbara energival. Respondenterna nämner att de är noga med att släcka lampor och undvika onödig energianvändning. På Bentes Sommar-teater, där spelplatsens begränsade tillgång till el och vatten i praktiken leder till en sparsam användning av resurser. Dessa åtgärder går i linje med rekommendationer i Theatre Green Book (Happold, 2024). Det betonas att energiförbrukning kan minskas med förnybar el och användning av el utrustning då det är nödvändigt. Theatre Green Books rekommendationer kring minskad energiförbrukning, såsom att byta till LEDlampor, installera ljussensorer eller förbättra fastighetens isolering, nämns inte i intervjuerna. Anledningen kan vara att teatrarna ofta saknar egen fastighet eller påverkan över lokalen, vilket försvårar större tekniska investeringar. Åtgärder som energispårning eller dokumentation av energiprestanda tas inte upp, vilket kan bero på att teatrarna saknar nödvändiga verktyg.

Avfallshantering

Respondenterna berättar att de försöker tänka på avfallshantering så gott det går inom sina förutsättningar. På Raseborgs Sommar-teater finns sopsortering för plast, kartong och brännbart, men det kan vara svårt att få alla att sortera korrekt. På Finns Sommar-teater uttrycker Aspelin en vilja att förbättra sopsorteringen, men pekar på praktiska hinder som begränsat utrymme för sopkärl och att sophämtning sker i sällan. Svårigheter förstärks av spelplatsens geografiska läge och brist på vägadress, vilket försvårar för sopbilar att komma fram. Theatre Green Book (Happold, 2024) och Ekosetti (Astikainen & Puolanne, 2019) betonar vikten av att minska avfallsmängd, öka återvinningen med att skapa tydligt märkta sopkärl, samt att utbilda alla involverade till korrekt avfallshantering. I intervjuerna framkommer däremot inte hur teatrarna arbetar med att skapa tydliga planer för avfallshantering eller om utbildning av personal och publik, vilket troligen beror på bristen av resurser eller tid. Det finns en tydlig medvetenhet om avfallshanteringens betydelse, men konkreta åtgärder för att förbättra arbetet är fortfarande under utveckling. Praktiska hinder som begränsat utrymme, infrastruktur och logistik gör det svårt att fullt ut följa rekommendationer.

6.2 Mönster i resultaten

I de teoretiska källorna återkommer teman som återanvändning, resurshantering, materialval, energianvändning och avfallshantering. Flera av dessa teman återkommer även i intervjuvaren, vilket visar att det redan finns en naturlig koppling mellan teori och praktik. Samtidigt finns det utrymme att vidareutveckla dessa metoder, till exempel genom strukturerade hållbarhetsstrategier. Resultaten visar att amatörteatrarna i Svenskfinland har ett etablerat sätt att arbeta med hållbarhetsfrågor, och att det ibland även kan vara en ekonomisk fördel att arbeta hållbart. Begränsade resurser i form av tid och pengar gör att vissa hållbara åtgärder uteblir, men det finns också områden där verksamheten kunde utvecklas utan ökade kostnader.

Amatörteatrarna vi intervjuade visar ett tydligt engagemang i hållbarhetsarbetet och använder många etablerade arbetsmetoder i sin verksamhet. Både utifrån deras kommentarer om svårigheter och de arbetsmetoder de presenterade, kan det konstateras att det finns tydliga orsaker bakom de miljöval de gör. Metoder med låg ekonomisk tröskel, såsom återanvändning, inköp av begagnat, energieffektivitet och samåkning, är vanligare bland teatrarna. Dessa metoder kräver inga stora investeringar, och därför är de vanligare. Vi bedömer att detta beror på att dessa åtgärder genererar besparingar. Som Ekosetti (Astikainen & Puolanne, 2019) påpekar är den finska audiovisuella branschen naturligt relativt hållbar på grund av budgetbegränsningar, vilket också gäller amatörteatrarna i Svenskfinland i stor utsträckning.

När det gäller installation av solpaneler, byte till jordvärme eller investeringar i hållbara konstruktioner framkommer det i svaren att sådana åtgärder är mindre vanliga. Detta tyder på att även ekonomiska besparingar som kan jämnas ut över tid eller till och med generera vinster, kan vara svåra för teatrarna att genomföra eftersom de kräver större initiala investeringar och resurserna inte alltid räcker till. De som bedriver verksamhet i ett eget föreningshus, har större möjlighet att påverka vilka förändringar som kan göras på fastigheten, medan andra teatrar kanske inte har samma inflytande på de platser där deras verksamhet bedrivs.

6.3 Förutsättningar till hållbarhetsarbete

Som det tidigare nämnades i kapitlet ”Amatörteater i Svenskfinland” så har amatörteater till stor del vuxit fram från ungdomsföreningarna (Teater.fi, u.å.). De fyra amatörteatrarna vi intervjuade tillhör ideella organisationer, vilket innebär att det finns en struktur att följa vid större beslut, såsom förändringar i verksamhetsplanen eller införandet av en hållbarhetspolicy. Teatrarna är del av en större ideell verksamhet, och därmed styrs av deras beslut. Detta innebär att det kan vara svårt för teatermedverkande att själva fatta större beslut inom hållbarhetsarbetet, eftersom förändringar behöver genomgå en viss struktur.

Detta betyder att större beslut om hållbarhetsarbete måste fattas högre upp i organisationen, vilket kan göra det svårt eller tidskrävande för teatermedverkande att påverka hållbarhetsarbetet på strukturell nivå. För att kunna implementera en hållbar omställning är det viktigt att förstå dessa strukturer. Det är viktigt att veta vilka beslut vardagliga teaterverksamheten har möjligheten att påverka.

En annan viktig komponent för att kunna driva en förändring är resurser. Frågan är om amatörteatrar i Svenskfinland har de nödvändiga resurserna för en hållbar omställning. Trots att inte alla amatörteatrar i Svenskfinland hör till en förening så är det relativt vanligt. Detta innebär att många av teatrarna följer föreningslagen (503/1989). De får alltså inte driva verksamhet med vinstsyfte eftersom de är ideella. Stödet de får från privata eller offentliga sektorn är ofta bunden till specifika projekt, och är inte alltid en garanterad fortsatt inkomst. Det kan vara svårt att budgetera för hållbarhetsarbete då det finns andra kostnader som måste täckas. Eftersom det kan handla om begränsade budgetar, kan det vara svårt att göra långsiktiga strukturella hållbara omsättningar i verksamheten. Trots att många teatrar gör intäkter på sina biljetter kan det ändå vara svårt att täcka utgifterna. Det finns teatrar som har fler resurser och genererar större intäkter än andra.

Teaterns synlighet kan också påverka stödet de har tillgång till och gör att alla teatrar inte har tillgång till samma resurser. Detta innebär att det finns teatrar som har förmågan att driva större omställning i hållbarhetsarbetet än andra. Det finns alltså ekonomiska utmaningar som kan hindra deras insats. Vi anser att det skulle vara en god idé om

bidragsgivare kunde erbjuda särskilda anslag som direkt är kopplade till hållbarhetsarbete. Detta vore i linje med Green Deals (Europeiska Kommissionen, 2021) mål om att nå noll nettoutsläpp av växthusgaser, samtidigt som omställningen sker på ett inkluderande sätt där alla regioner och samhällsgrupper får stöd.

Organisationsstrukturen kan också göra det svårt för teatrarna att implementera hållbara åtgärder, eftersom arbetet i en ideell organisation oftast sker på frivillig basis. Brist på tid gör det svårt att genomföra alla åtgärder, eftersom de kräver mycket planering. Här kan det också variera mellan teatrar, vissa har fler resurser och kan till exempel anställa någon som fokuserar på arbetet. När man är fastanställd innebär det att man med större sannolikhet kan lägga mer fokus på hållbarhetsfrågor, jämfört med dem som gör det vid sidan av sitt arbete. Detta påverkar naturligtvis hur mycket olika teatrar har möjlighet att göra för miljöarbetet.

Trots detta finns det många åtgärder som kan genomföras direkt i verksamheten, såsom återanvändning av material, uppmuntran till samåkning, minskning av engångsprodukter och effektiv energianvändning. Även om större beslut fattas högre upp i organisationen, betyder det inte att teatermedverkande saknar möjligheten att påverka, men processen kan vara tidskrävande. Vi anser alltså att även om vissa beslut kan vara svåra att påverka direkt, finns det ändå konkreta handlingar som kan bidra till en hållbar omställning på verksamhetsnivå.

Vi anser att det är viktigt att komma ihåg att även om det finns brist på resurser och begränsningar för hur mycket man kan göra, så är det alltid en bra idé att genomföra små förändringar. Kollektivt kan mindre åtgärder ha en större inverkan. Det handlar inte bara om själva hållbarhetsarbetet och vilken påverkan det har, utan också om vad arbetet symboliserar och visar utåt. Små åtgärder kan inspirera andra att tänka mer miljömedvetet. Man kan alltså också använda hållbarhetsarbetet i sin kommunikation utåt.

Hållbarhetsarbetet kan dessutom ha en positiv effekt utan att direkt påverka miljön. Teatrar fungerar till stor del som en samlingsplats för människor och har, enligt Philea (2022), kraften att belysa problem, inspirera och skapa medvetenhet. Därför kan amatörteatrarnas transparenta arbete med hållbarhet även ha en social inverkan som

bidrar till en bredare hållbar omställning. Amatörteatrarnas hållbarhetsarbete kan alltså ha större betydelse i ett bredare samhällssammanhang än enbart miljöpåverkan. Genom att agera miljömedvetet blir teatrarna förebilder i lokalsamhället och kan inspirera andra att göra mer medvetna val. Teatern har dessutom möjligheten att genom sina föreställningar skapa diskussion och väcka känslor som påverkar hur publiken och medverkande ser på konsumtion, resurser och ansvar.

6.4 Koppling till nationella och globala mål

Alla amatörteatrar har etablerade arbetsmetoder för ekologisk hållbarhet, och många av dessa bidrar till miljömålen på global nivå. Då man speglar teatrarnas insatser mot Agenda 2030 (Svenska FN-förbundet, 2023) och EU:s klimatpolitik (Miljöministeriet, u.å.), bidrar åtgärderna till flera delar av målen.

Flera teatrar vidtar energieffektiva arbetssätt som gör energianvändningen mer effektiv. Fallåker Teater och Raseborgs Sommarteater har solpaneler, och Fallåker Teater har dessutom installerat jordvärme. Finns Sommarteater har också övergått till grön el. I liten skala bidrar detta direkt till Agenda 2030 mål 7: hållbar energi för alla. Teatrarna bidrar också genom att fundera på transportlösningar som i sin tur minskar utsläpp. Detta stöder också minskningen av växthusgasutsläppen, vilket är i linje med EU:s klimatmål.

Genom att återanvända material, köpa begagnat och donera bidrar teatrarna indirekt till mål 12, om hållbar konsumtion och produktion i Agenda 2030. Det ligger också i linje med EU:s klimatramverk om att minska unionens utsläpp med 55% till 2030 samt Finlands nationella mål om att minska utsläppen med 50% till 2030 (i jämförelse med 2005) i ansvarsfördelningssektorn.

Agenda 2030: mål 13, bekämpa klimatförändringarna bidrar amatörteatrarna indirekt till i liten skala. Genom att implementera konkreta hållbara arbetssätt i sin verksamhet som därmed minskar klimatpåverkan. Teatrarna bidrar också till målet genom att öka medvetenhet. Genom att delta i detta arbete bidrar teatrarna med kännedom om hur andra amatörteatrar kan arbeta mer miljömedvetet.

Trots att det ofta handlar om småskaliga bidrag har de ändå en inverkan på de större nationella och globala målen. Det handlar inte enbart om en direkt påverkan på klimatmålen utan visar även en attityd som är öppen för miljömedvetet arbete och kan bidra till målen. I Agenda 2030 påpekas det också att det kräver en förändring av alla medborgare. Detta innebär att privatpersoner och organisationer av alla storlekar måste samarbeta för att nå de överenskomna målen. Green Deals (Europeiska Kommissionen, 2021) mål om att nå noll nettoutsläpp av växthusgaser till år 2050 innebär att hela samhället behöver bidra, även mindre aktörer som amatörteatrar. Deras insatser bidrar till det kollektiva ansvaret som krävs för att nå de globala målen.

6.5 Utvecklingsförslag

Syftet med denna rubrik är att lyfta fram möjliga utvecklingsområden och ge inspiration till hur amatörteatrarna kan vidare stärka sitt hållbarhetsarbete. För att besvara vår forskningsfråga jämför vi resultaten från intervjuerna med de rekommendationer som framkommer i det teoretiska materialet. Förslagen är tematiskt uppdelade och behandlas enligt de centrala teman som framkommit tidigare i analyskapitlet ”Teorins tillämpning i praktiken”. De amatörteatrar vi intervjuade arbetar redan miljömedvetet, men här presenteras utvecklingsmöjligheter i linje med teorins riktlinjer, som kan fungera som stöd för vidare reflektion och utveckling.

Återanvändning

Enligt resultaten finns det några konkreta utvecklingsmöjligheter. Teatrarna kunde utveckla sitt hållbarhetsarbete genom samarbete med andra aktörer, till exempel genom att låna ut material eller skapa gemensamma lagerlösningar, vilket stöder en mer cirkulär användning av resurser. Detta kan vara allt från scenografi till teknik. Detta skulle vara i linje med rekommendationerna om samarbete mellan aktörer som nämns i Theatre Green Book (Happold, 2024) och Ekosetti (Astikainen & Puolanne, 2019).

Ett annat förslag är att välja återanvändbara produkter i den mån det är möjligt. Exempelvis genom att välja laddningsbara batterier och återfyllbara förpackningar, som

är i linje med Ekosettis rekommendationer. Då man använder engångsprodukter kan man välja miljövänliga alternativ, enligt Ekosettis rekommendationer.

Transport

Intervjusvaren visar att teatrarne redan funderar på hållbara transportlösningar. Ett utvecklingsförslag skulle vara att erbjuda kanaler som Facebook grupper till publiken för att koordinera samåkning, som skulle vara i linje med Theatre Green Books (Happold, 2024) rekommendationer om att främja hållbara transportlösningar.

Det kan också vara en god idé att arrangera online möten då det är möjligt och inte kräver att alla är på plats fysiskt. Detta skulle vara i linje med Theatre Green Books rekommendationer.

En möjlighet kan vara att i viss mån välja några områden där man prioriterar lokala varor för att minska på transportavstånd, enligt Ekosetti (Astikainen & Puolanne, 2019) rekommendationer.

Långsiktigt hållbarhetsarbete och planering

När det gäller långsiktigt hållbarhetsarbete identifierade vi några utvecklingsmöjligheter. Vidareutveckling i området kunde vara att göra upp enkla, skriftliga mål som sedan går att vidare bearbeta med tiden. Detta är i linje med Ekosetti (Astikainen & Puolanne, 2019) och minskar risken av att hållbarhets initiativen är personbundna och att metoderna förloras mellan produktionerna. Det är en god idé att göra anteckningar om de arbetsmetoder som tillämpas och hur de skett i praktiken.

Mat och servering

För att förbättra mat och servering, är det värt att planera inköpen med en större fokus på ekologiska och lokalproducerade produkter i den mån resurserna tillåter. Genom att planera noggrant undviker man spontana inköp och man kan anpassa matmängderna enligt behov vilket minskar matsvinn. Om det blir matrester kvar, är det värt att använda dem i nästa servering eller donera dem. Med detta undviker man svinnet av ätbara matvaror. Att servera vegetariska alternativ är mer miljövänligt, som även lyfts fram i Ekosetti (Astikainen & Puolanne, 2019). Om begränsningar i infrastrukturen gör det

svårt att undvika engångsprodukter, kan det vara värt att byta ut dem till nedbrytbara alternativ.

Energianvändning

Förbättringsområden inom energianvändningen är att följa med lokalens eller verksamhetens elförbrukning med en tillgänglig applikation av elbolaget. Det gör det möjligt att följa energikonsumtionen, och bättre förstå när elförbrukningen sker som mest. Om verksamheten har börsel, är det lättare att följa med vilka timmar är billigast och sträva efter att använda elintensiv utrustning till dessa tider, vilket även bidrar till att minska på kostnader. Vidare kan energianvändningen utvecklas genom små investeringar, som att installera ljussensorer. Det minskar på onödig energiförbrukning i utrymmen som används mer sällan. Genom att förbättra på fastighetens isolering kan man minska på värmeförluster. Detta bidrar inte bara till minskade värmeutsläpp utan också ett minskat behov för uppvärmning. Ljussensorer och isoleringen är i linje med vad Theatre Green Book (Happold, 2024) rekommenderar. För de amatörteatrar som hyr sin lokal kan det finnas begränsade möjligheter att genomföra ändringar i lokalen. I dessa fall kan det vara värt att diskutera alternativ med fastighetsägaren om potentiella energieffektiva förbättringar.

Avfallshantering

Baserat på svaren i intervjuerna är det möjligt att vidareutveckla avfallshanteringen. Ett konkret förbättringsförslag som Ekosetti (Astikainen & Puolanne, 2019) stöder, är att tydliggöra instruktioner vid sopkärl med visuella hjälpmedel, som symboler eller färger. Det ökar chansen att medverkande och publik sorterar korrekt. Dessutom kan medverkande och publik utbildas om korrekt sopsortering med att implementera ett kort informationsinlägg i programbladet eller före utställningen börjar.

7 Slutsats

Syftet med detta lärdomsprov var att undersöka hur amatörteatrar i Svenskfinland kan bidra till en mer hållbar framtid genom att identifiera konkreta arbetsmetoder som redan implementeras samt potentiella områden för vidareutveckling. Genom att kombinera

teori och empiri har syftet varit att lyfta fram konkreta exempel och därigenom få en bättre förståelse för vilka utmaningar som påverkar hållbarhetsarbetet i dessa verksamheter.

Frågeställningen för detta arbete var *”Vad kan amatörteatrar i Svenskfinland göra för att minska miljöbelastningen i sin verksamhet?”* med hjälpfrågeställningen *”Vad gör amatörteatrar redan i Svenskfinland för att arbeta hållbart?”*.

När vi jämför resultaten med teorin kan vi konstatera att amatörteatrarna i Svenskfinland redan är engagerade i hållbarhetsarbetet och arbetar miljömedvetet. Svaret på vår hjälpfrågeställning är att amatörteatrarna återanvänder scenografi och rekvisita, köper begagnade material, uppmuntrar till samåkning och funderar på effektiv energianvändning. De flesta hållbarhetsåtgärder som tillämpas i verksamheten är relativt kostnadseffektiva och anpassas efter de resurser som är tillgängliga.

Svaret på huvudfrågeställningen är att amatörteatrar kan minska miljöbelastningen i sin verksamhet bland annat genom att sätta upp tydliga mål och planer för hållbarhetsarbetet, etablera samarbete mellan teateraktörer för att dela resurser, strukturera tydlig avfallshantering, skapa digitala plattformar för publiken att koordinera samåkning, och implementera energieffektiva lösningar i arbetsmiljön.

Amatörteatrarnas insatser i hållbarhetsarbetet är viktigt för klimatet och kan inspirera andra att fatta mer miljövänliga beslut. Teatrarna har en möjlighet att belysa vikten av miljöarbetet och på så vis ha en positiv inverkan i klimatarbetet. Teatrarnas etablerade engagemang i hållbarhetsarbetet bidrar till Agenda 2030 (Svenska FN-förbundet, 2023) och Green Deals (Europeiska Kommissionen, 2021) mål om hållbarhet.

Arbetet visar att det finns en tydlig vilja att arbeta med hållbarhet inom amatörteatern, men att formella hållbarhetsplaner är mer ovanliga, vilket kan vara kopplat till begränsade resurser. För att skapa mer möjligheter för hållbarhetsarbete i organisationerna kan yttre stöd i form av finansiering vara till stor hjälp, samt utveckling av gemensamma riktlinjer med utgångspunkt i amatörteatrarnas förutsättningar i Svenskfinland.

För att konkretisera metoder som kan anpassas till teaterverksamhet har vi sammanställt en bilaga 'Gröna tips för amatörteaterproduktion' med exempel på miljömedvetna arbetsmetoder. Bilagan innehåller större och mindre åtgärder med särskild fokus på amatörteatrar. Denna bilaga är utformad med praktiska exempel, inspirerade av både teori och empiri.

I framtiden skulle en mer detaljerad studie kunna genomföras, exempelvis en fallstudie där man följer två amatörteatrar under hela deras produktionsprocess för att undersöka deras hållbarhetsarbete. En sådan studie skulle ge djupare insikter i hur hållbarhetsarbetet utvecklas under produktionen. Den skulle också ge en mer omfattande bild av vilka utmaningar som uppstår och hur dessa hanteras i praktiken. Intervjuer med deltagare i produktionen kunde också medföra mycket. Detta kunde ge en tydligare bild över vilka metoder fungerar bäst och också en insikt i vilka förutsättningar påverkar arbetet.

Källor

Aspelin, S. (2024). *Hållbara arbetssätt på amatörteater*. Producent på Esbobygdens Ungdomsförbund. (Inspelad intervju 2024)

Astikainen, K. & Puolanne, A. (2019). *Ekosetti - Opas ekologisesti kestävämpään audiovisuaaliseen tuotantoon*. Aalto-yliopisto. [PDF]. Hämtad 8.10.2024.
<https://ekosetti.fi/>

Cambridge Dictionary. (u.å.). *Amateur theatre*. Cambridge University Press. Hämtad 19.3.2025 <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/amateur-theater>

Engström, D. (2024). *Hållbara arbetssätt på amatörteater*. Teateransvarig på Fallåker Teater. (Inspelad intervju 2024)

Esbobygdens Ungdomsförbund. (u.å.). *Om oss*. Hämtad 8.10.2024
https://ebuf.org/sv/om_oss/

Fallåker teater. (u.å.). *Verksamhet*. Hämtad 21.11.2024.
<https://www.fallaker.fi/sv/verksamhet/>

Fallåker UF r.f.. (2023). *Årsberättelse 2023*. [PDF] Hämtad 21.11.2024.
<https://www.fallaker.fi/Site/Data/3499/Files/Fallaker%20UF%20rf%20arsberaettelse%202023.pdf>

Finns sommartheater. (u.å.). *Om oss*. Hämtad 8.10.2024
<https://www.finnssommartheater.fi/sv/om/>

NEATA (2024). *NEATA Green Theatre Workshop in Finland*. Hämtad 18.4.2025
<https://neata.eu/news/green-theater-workshop-in-finland/>

Nuorisoseurat (2023). *Vinkkejä kestävään kehitykseen Nuorisoseuroille*. [PDF] Hämtad 18.4.2025 <https://nuorisoseurat.fi/wp-content/uploads/2023/09/Vinkkeja-kestavaankehitykseen-a3.pdf>

Philea. (2022). *Arts and Culture for a Climate of Change*. Hämtad 27.4.2025
<https://philea.eu/opinions/arts-and-culture-for-a-climate-of-change/>

Raseborgs Sommartheater. (u.å.) *Om teatern*. [Webbsida]. Hämtad 1.10.2024.
https://www.raseborg.org/sv/om_teatern/#

Runsjø, T. (2022). *Håndbok 2022 – Bærekraft i teater*. Viken Teaterråd. [Broschyr]. Hämtad 22.10.2024. <https://www.akershus-atr.no/index.php/om-oss/alle-artikler/90-teaterfaglig/225-handbok-2022-baerekraft-i-teater>

Selander, C. (2024). *Hållbara arbetssätt på amatörteater*. Verksamhetsledare på Västnyländska Ungdomsringen. (Inspelad intervju 2024)

Happold, B. (2024). *The Theatre Green Book: Hållbara byggnader: detaljerad handbok* (Version 2). (Å. Norling, Övers.) [PDF]. Svensk Scenkonst. Hämtad 27.4.2025. https://www.svenskscenkonst.se/media/7290/byggnader_handbok_tgb_feb25.pdf (Original utgåvan publicerad 2021)

Happold, B. (2024). *The Theatre Green Book: Hållbara byggnader: detaljerad handbok* (Version 2). (Å. Norling, Övers.) [PDF]. Svensk Scenkonst. Hämtad 26.4.2025. https://www.svenskscenkonst.se/media/7292/produktioner_handbok_tgb_feb25.pdf (Original utgåvan publicerad 2021)

Happold, B. (2024). *The Theatre Green Book: Hållbara verksamheter: detaljerad handbok* (Version 2). (Å. Norling, Övers.) [PDF]. Svensk Scenkonst. Hämtad 27.4.2025. https://www.svenskscenkonst.se/media/7293/verksamheter_handbok_tgb_feb25.pdf (Original utgåvan publicerad 2021)

Svensk Scenkonst. (2025). *Theatre Green Book*. Hämtad 26.4.2025 <https://www.svenskscenkonst.se/theatre-green-book/>

Svenska Akademiens ordböcker. (2021), *Amatör*. Hämtad 27.4.2025 <https://svenska.se/so/?sok=amat%C3%B6r&pz=1>

Svenska Akademiens ordböcker. (2021). *Amatörteater*. Hämtad 27.4.2025 <https://svenska.se/tre/?sok=amat%C3%B6rteater&pz=1>

Söderbäck, K. (2024). *Hållbara arbetssätt på amatörteater*. Verksamhetsledare på Ålands Ungdomsförbund. (Inspelad intervju 2024)

Teater.fi. (u.å.). *Amatörteatrar i Svenskfinland*. Hämtad 22.10.2024 <https://teater.fi/amatorteatrar-i-svenskfinland/>

Theatre Green Book. (2024). *Theatre Green Book Introduction*. [Video] YouTube. Hämtad 26.4.2025. <https://www.youtube.com/watch?v=DKm7eFNbdPk&t=3s>

Trundle, C., Gardner, J., & Phillips, T. (2024). *The Ethnographic Interview: An Interdisciplinary Guide for Developing an Ethnographic Disposition in Health Research*. Qualitative Health Research. Hämtad 23.4.2025 https://doi.org/10.1177_10497323241241225

University of Edinburgh. (2024.). *Literature review*. Institute for Academic Development. Hämtad: 1.5.2025 <https://institute-academic-development.ed.ac.uk/study-hub/learning-resources/literature-review>

Uppslagsverket. (2017). *Svenskfinland*. Uppslagsverket. Hämtad 27.4.2025
<https://uppslagsverket.fi/sv/view-170045-Svenskfinland>

Härmä, T., Nasib, N. (u.å.). *Centrala begrepp inom hållbar utveckling*.
Utbildningsstyrelsen. Hämtad 27.4.2025 <https://www.oph.fi/sv/centrala-begrepp-inom-hallbar-utveckling>

Vetenskap & Allmänhet. (2023). *Hållbar utveckling - Vetenskap & Allmänhet*. Hämtad 5.11.2024. <https://vetenskapallmanhet.se/projekt/paverkan-och-utvecklingsarbete/bloom/hallbar-utveckling/>

Västnyländska Ungdomsringen. (u.å.). *Om oss: Trakasseriplan*. [Webbsida]. Hämtad 1.10.2024. https://www.vnur.org/vnur/om_oss/trakasseriplan/

Västnyländska Ungdomsringen. (u.å.). *Om oss*. [Webbsida]. Hämtad 1.10.2024.
https://www.vnur.org/vnur/om_oss/

Västnyländska Ungdomsringen. (u.å.). *Teatergarderob*. [Webbsida]. Hämtad 1.10.2024.
<https://www.vnur.org/vnur/teatergarderob/>

Ålands Ungdomsförbund. (u.å.). [Webbsida]. Hämtad 8.10.2024.
<https://www.ungdom.ax/>

Svenska Teatern. (2023). *Scenkonsten och klimatet – en vecka med miljö som tema*.
Hämtad: 6.5.2025. <https://svenskateatern.fi/scenkonsten-och-klimatet-en-vecka-medmiljo-som-tema/>

ASSITEJ Sverige. (2024). *ASSITEJ Sveriges hållbarhets- och klimatarbete*. Hämtad: 6.5.2025. <https://assitej.se/hallbarhet/>

Svenska Teatern. (u.å.). *Certifierade med Ekokompassen*. Hämtad: 6.5.2025.
<https://svenskateatern.fi/ekokompassen/>

Finlex. (1989). *Föreningslag (503/1989)*. Hämtad 17.5.2025.
<https://www.finlex.fi/sv/lagstiftning/1989/503>

Bilaga 1

INTERVJU FRÅGOR (Utgångsfrågor, bearbetades enligt behov)

1. Kan du berätta om er verksamhet?
2. Hur ser er produktionsprocess ut?
3. Arbetar ni med hållbarhetsfrågor, om ja, på vilket sätt? (Vi hör gärna om både stora och små initiativ)
4. Vilka utmaningar finns det/har det uppstått?
5. Finns det något ni önskar göra men inte kan? Vad är det som hindrar er?

GRÖNA TIPS FÖR AMATÖRTEATERPRODUKTION

Bilagan innehåller exempel på åtgärder som amatörteatrar kan använda som inspiration för att arbeta mer hållbart inom olika delar av produktionen. Syftet är att synliggöra miljömedvetna arbetsmetoder.

Innehållet bygger på det teoretiska material som presenteras i kapitel 3 i Ekologisk hållbarhet inom amatörteaterfältet i Svenskfinland: Praktiska metoder för miljömedveten amatörteater (Toivonen & Young, 2025):

Ekosetti (Astikainen & Puolanne, 2019)

Bærekraft i teater (Runsjø, 2022)

Theatre Green Book (Happold, 2024)

Green Theatre Workshop (NEATA, 2024)

Vinkejä kestävään kehitykseen Nuorisoseuroille (Nuorisoseurat, 2023)

1.FÖRARBETE

Skapa grunden för en hållbar produktion

HÅLLBARHETSSTRATEGI

- Reservera tillräckligt med tid för att planera och implementera hållbarhetsåtgärder
- Identifiera enkla och genomförbara miljöåtgärder, och gör upp hållbarhetsmål
- Dela upp arbetet i mindre milstolpar för att göra hållbarhetsmålen mer hanterbara
- Skapa en hållbarhetsplan
- Överväg att utse en ansvarsperson som överser hållbarhetsarbetet

KOMMUNIKATION

- Kommunicera hållbarhetsmålen till alla teatermedverkande
- Integrera hållbarhetsarbetet i extern kommunikation och i olika kanaler
- Prioritera digital marknadsföring
- Uppmuntra och vägled medverkande i hur de kan agera hållbart, både på spelplatsen och på kontoret
- Arrangera digitala möten när det är möjligt
- Vid manusskrivande, överväg att låta karaktärer eller handlingar spegla ekologiska värderingar

SAMARBETE MED ANDRA AKTÖRER

- Prioritera lokala leverantörer och samarbetspartners som arbetar miljömedvetet
- Föredra butiker som arbetar miljömedvetet och produkter med ekologiska certifieringar
- Skapa ett gemensamt rekvisitaförråd som flera teatergrupper kan använda och dela kostymer och tekniska resurser

MEDVETNA MATERIALVAL OCH INKÖP

- Gör endast nyinköp när det är nödvändigt
- Föredra begagnade material eller hyralternativ där det är möjligt
- Välj etiska och lokala produkter
- Använd miljövänliga rengöringsmedel
- Prioritera miljövänliga och hållbara material och undvik blandmaterial och plast
- Vid nya inköp tänk på produktens livslängd och om den går att återvinna
- Undvik beställningar från "fast fashion" företag
- Undvik sista minutens leveranser

2.PRODUKTIONSPLANERING

Planera produktionen med miljön i åtanke

SCENOGRAFI OCH KOSTYM

- Planera redan från början för återanvändning av scenografi, kostym och teknik
- Producera mindre resurskrävande föreställningar genom att minimera material på scenen och i stället använda projektorer och målade bakgrunder
- Bygg modulär scenografi som enkelt går att återanvändas i framtida produktioner
- Föredra riktiga växter på scenen
- Undersök möjligheten att hyra kostymer
- Använd begagnade och återvunna material för kostymer
- Sy om kläder och accessoarer för att ge dem nytt liv
- Tvätta kläderna endast när det är nödvändigt, och tvätta bara fulla maskiner, föredra i stället att vädra eller frysa kläderna för uppfräschande

TEKNIK OCH ENERGIANVÄNDNING

- Välj förnybar energi
- Använd LED-lampor
- Överväg att installera automatiserade lampor
- Planera för energieffektiv ljus- och ljudteknik

AVFALLSHANTERING

- Utforma en tydlig avfallshanteringsplan
- Säkerställ att återvinningsstationer finns på varje plats där verksamheten sker
- Markera sopsorteringskärlen tydligt med färger, bilder eller symboler
- Undvik att slänga halvfulla soppåsar
- Minska avfall genom att undvika engångsprodukter, föredra återanvändbara
- Välj produkter med återvinnbara förpackningar

3.REPETITION OCH FÖRESTÄLLNINGAR

Bilaga 2 / 4 (5)

Gör hållbarhet en del av teaterns vardag

LOKAL OCH SPELPLATS

- Släck ljusen när utrymmen inte används
- Anpassa uppvärmningen till de dagar då lokalen används
- Säkerställ att sopsortering finns tydligt utmärkt på plats
- Se till att det finns en utsedd rökruta med askkopp på ställen där verksamheten sker
- Uppmuntra publiken till hållbara val under föreställningar genom att ge rabatt på kaffe till dem som har med egen mugg

SMINK

- Välj miljövänliga sminkprodukter
- Undvik glitter, syntetfärger och kemikalier
- Föredra parabenfria scenblod

TRANSPORT

- Välj hållbara transportalternativ som kollektivtrafik och cykel
- Uppmuntra både publik och teatermedverkande till samåkning
- Skapa kanaler för publiken att koordinera samåkning exempelvis en Facebook grupp

4.EFTERARBETE

Samla insikter och avsluta produktionen på ett hållbart sätt

RESURSERS VIDARE ANVÄNDNING

- Återvinn, donera eller sälj det material som inte behövs
- Reparera söndriga föremål om det går
- Anpassa föremål för ny användning
- Demontera scenografin så att den går att återanvända

UPPFÖLJNING AV HÅLLBARHETSARBETET

- Utvärdera vad som fungerade och vad som kan göras bättre nästa gång
- Dela lärdomar från hållbarhetsprocessen med andra teateraktörer
- Dokumentera genomförda hållbarhetsåtgärder och resursanvändning för att möjliggöra uppföljning och lärande inför framtida produktioner